

Kauhistuksen kanahäkki

Osa 3

**Murheellisinkin päivä on huomenna ohitse-
Liisa etsii itseään**

*Luonnehäiriö ja
luonnehäiriöinen käyttäytyminen*

*Mikä on luonnehäiriöisen
uhrin asema*

Markku Vuori

Julkaisija:

IHMINEN TAVATTAVISSA ry.

Murheellisinkin päivä on huomenna ohitse

Ei ole hyväksi jäädä liian pitkäksi aikaa askartelemaan menneisyyden kanssa. Tarvitaan peilejä, vertauskohtia, jotka auttavat tekemään vastaisuudessa oikeita ratkaisuja — näkemään elämä jatkuvana virtana, joka päättyy vasta kuoleman hetkellä.

Me puhumme nyt näin paljon Liisasta, vaikka kirjoittaja on mies. Parin vuoden kokemuksen perusteella valtaosa luonnehäiriöisen uhreista on naisia. Johtuneeko päätelmämme siitä, että nainen ainakin meidän maassamme on avoimempi puhumaan asioistansa? Sitä emme tiedä, mutta tuskin olemme väärässä jos uskomme uhreista suurimman osan olevan naisia.

Jokainen kertomus on muunneltava niin paljon, ettei ketään voida tunnistaa näistä kirjasistamme. Kirjoittaja on pyrkinyt olemaan tarkka kuulija, ja sukupuolesta johtuen on pakko käyttää melko paljon mielikuvitustakin. Kuultuaan naisen suusta niin paljon kommentteja miehen ymmärtämättömyydestä ja naisen salaisuutena säilymisestä, on varomatonta sanoa ymmärtävänsä naisia. Saattaisi olla seurauksena, että allekirjoittanutta alettaisiin pitää feminiinisenä, eli ei oikeana miehenä. Kirjoittaja siis kirjoittaa, yrittäen oppia niin paljon kuin mahdollista — naisesta.

Onko sittenkään niin vaarallista, jos kirjoittaa ymmärtävänsä naisia? Mutta jos sanoisi, että täysin ymmärtää, mitä joku nainen tuntee ollessaan uhrina, olisi se varmastikin oikeutetusti tulkittavassa virhearvioinniksi, sillä kirjoittajakin uskoo, ettei kukaan mies voi täysin samaistua naisen tunne-elämään. Mutta jokaisessa aidossa, miehisistä aineksista tehdyssä mieheissä on kyky ymmärtää naista niin pitkälle, että yhteiselämä on mahdollista ilman että ”heikko astia” säröilee, tuntee hajoavansa kappaleiksi.

Näiden asioiden julkistaminen ja niihin perehtyminen ei siis tee pahaa kenellekään, ei miehellekään. ”Rakkaus ei tee lähimmäiselleen mitään pahaa”, sanoo jo Raamattu. Näistä asioista on pakko puhua, sillä on mahdotonta antaa sellaisen pahoinvoinnin jatkua ihmisten keskuudessa, mistä nyt jäävuoren huippu on tullut näkyviin.

Kirjoittajalla on ollut etuoikeus luoda silmäys naisen kirjoittamaan päiväkirjaan, joka oli vain yksi noin sadasta tuskan julkituomasta tuotteesta. Kestää varmaankin aikansa, ennen kuin tämä ihminen voisi laatia kaiken kirjan muotoon — tai joku kaltaisensa. Siksi kirjoittaja pyrkii nyt tuomaan esiin niin paljon kuin on mahdollista. Tieto on tällä alueella ensimmäinen vapauttava tekijä. Sitä on puuttunut aivan liian kauan.

Yksi perustekijöistä kirjoittajan selviämisessä on kai aina ollut

kirjoittamisen lahja. Asiat ovat menettäneet otteensa niiden saadessa kirjallisen muodon. Juuri siksi hyvin korkealta taholta tuli muutama vuosi sitten kehoitus olla kirjoittamatta mitään omakohtaista? Negatiivisista asioista tulisi vaieta ja pyrkiä vain hyvään. Voiko olla olemassa sen narsistisempaa ajatuskantaa?

On hyvin syvään juurtunut käsitys, että jos liialti taputellaan olkapäälle ja tuodaan julki kehumista, ollaan väärillä teillä. Tällä perusteella allekirjoittaneen tulisi perusteellisesti epäillä kirjoittamansa dokumentaarisuutta, sillä nyt noin vuoden aikana ei ole kuulunut yhtään ainoata negatiivista kommenttia kirjoitetun suhteen. Päinvastoin kaikki uhrina olleet ovat vakuuttaneet kaiken pitävän paikkansa jopa sanasta sanaan. Vain korkeammat mielenterveyden ammattiopit ovat jostakin syystä vaienneet koko asian kuoliaaksi.

Jotkin kommentit ovat hiukan ihmetelleet sanaa ”uhri”. Olen itsekin jatkuvasti yrittänyt keksiä jonkin toisen sanan tilalle, mutta toistaiseksi ei ole tullut mitään riittävällä tavalla korvaavaa mieleen. Niin kuin useaan kertaan olen maininnut, puhumme nyt asioista jotka tulevat tässä valossa ensimmäistä kertaa esiin. Kuinka siis voisi olla olemassa kaikkeen sopivaa sanastoa, jos on kysymys jostakin niin uudesta?

Arvostan todella suuresti Raimo Mäkelän kirjaa ”Naamiona terve mieli – miten kohtaan luonnehäiriöisen”. Samoin olen kiitollinen jokaisesta aiheesta kirjoitetusta artikkelista niin lehdistössä kuin internetissäkin. Luennoissakin on tuotu esiin asian vakavuutta, ja nyt tunnetaan jo suuri määrä alaan kuuluvia seikkoja. Mutta jossakin määrin näen kaiken tähänastisen olevan paradoksaalisella tavalla hämäävää ja jopa asiaamme hämärtävää. Miten rohkenen sanoa tällaista?

Olen jo yli kahden vuoden ajan yrittänyt löytää keinoja uhrien auttamiseksi, ja koska valtaosa työmme piirissä olevista on kokenut niin konkreettisella tavalla sen puolen luonnehäiriöisyyttä, mikä vie ihmiseltä kaiken, jopa omaisuudenkin, on taloudellinen puoli ongelma yhdistyksessämmekin. Koska meillä ei ole varaa laittaa ilmoituksia valtakunnallisiin lehtiin, olen pyrkinyt löytämään kanavia, joiden kautta tieto leviäisi. Yhteydenotoissa lehtiin on selvästi tuotu julki mielipide, että kyllä asiasta on jo puhuttu ja kirjoitettu tarpeeksi. Erilaiset mielenterveysyhdistykset ovat kyllä mielenkiinnolla kuunnelleet puhettani, mutta ei edes suuri etujärjestö ole osoittanut halukkuutta tiedottaa kirjoistamme ja toiminnastamme.

Aivan liian usein olen saanut kuulla, että onhan meillä Raimo Mäkelän kirja, ja useat tunnetut ammatti-ihmiset ovat kirjoittaneet asiasta. Näin on hyvä. **Mutta kun tulee puhe konkreettisesta asioihin puuttumisesta ja**

näiden mitä suurimmassa ahdinkotilassa olevien ihmisten auttamisesta, loppuu käytännön kiinnostus asiaan. Tulee mieleeni se, kuinka Irakin sodan yhteydessä länsimaihin tuotiin joku pieni poika suuria leikkauksia varten, ja siitä tehtiin aivan tavaton numero tiedotusvälineissä. Tämä auttamisele rauhoitti varmaankin miljoonien mieltä ja omaatuntoa, mutta järkevän ajattelun mukaan ele ei juurikaan palvellut todellista, laajaa hätää — päinvastoin.

Olen myös soitellut erilaisiin auttamisjärjestöihin, ja koska perheväkivalta on niinkin tunnettu käsite, on minun annettu ymmärtää, että asia on melko hyvin hoidossa, eikä minun tule olla huolissani. Nähdään kyllä pahoinpidelty nainen mustelmineen ja ruhjeineen, mutta niin kauan kuin henki on tallella, ei nähdä asian todellista murheellisuutta. Useampikin poliisiviranomainen on tuonut minulle julki sen seikan — näkevähän he elämän todellisuutta aivan eri tavalla kuin tavallinen rivikansalainen — että henkinen väkivalta on paljon pahempi asia kuin jotkin ruhjeet. Ongelma on vain se, että henkistä väkivaltaa ei juurikaan pääse todistamaan tapahtuneeksi. Tämä tosiasia on hyväksyttävä, mutta se ei tarkoita sitä, että meidän tulisi nostaa kädet ylös ja antautua fatalistiseen mielialaan. Muutos kokonaisuuteen on mahdollinen, jos asia tunnistetaan ja hyväksytään olemassa olevaksi. Vaikka oikeudelliset seikat olisivat vaikeat, olisi suuri helpotus uhrien kannalta, jos heitä uskottaisiin paremmin.

Me jokainen omaamme erilaisen mentaliteetin ja persoonallisuuden, eli olemme jokainen erilaisia. Kaikki luonnehäiriöisyyden tai minävaurioisuuden uhrit eivät ole samanlaisia. Kaikki eivät heikkouttaan jää ahdistavaan ilmapiiriin, vaan siinä viipymiseen on mitä erilaisimpia syitä. Joku vahvempi persoonallisuus saattaa ihmetellä sanaa ”uhri”, koska ei tunne itseänsä sellaiseksi. Hän katsoo vain olevansa tekemisissä väärin asioiden kanssa. Mutta jo oman kokemuksen perusteella, ja niin monien kertomusten pohjalta näen asian paljon vakavampana kuin mitä kukaan vielä on julki tuonut. Me emme ole päässeet näkemään tai kuulemaan jotakin kaikkein vakavimmista tapauksista. Tässä kohden voimme vain käyttää järkeilyämme ja osittain mielikuvitustakin, sillä monet ovat ajautuneet niin suureen henkiseen ahdistukseen, että ovat jopa lopettaneet elämänsä itsemurhan tai itsetuhoisuuden kautta.

Luin hiljattain artikkelin itsetuhoisuudesta, en muista mistä. Siinä oli yksi erittäin puhutteleva seikka, mikä osittain sopii meidän länsimaiseen kulttuuriimme, vaikka siitä niin vähän puhutaankin.

Vanhusten tilanne maassamme on paljon katastrofaalisempi kuin mitä kukaan suostuu uskomaan. Lukemattomat vanhukset suorastaan ajautuvat kuolemaan, kun tietty mitta kärsimystä ja hylätyksi tulemisen tunnetta

täyttyy. On julkisessa tietoisuudessa se, että monet vanhukset kuolevat lyhyen ajan kuluessa siitä, kun joutuvat omasta kodistaan joko sairaalan vuodeosastolle tai vanhainkotiin. He yksinkertaisesti kadottavat elämänsä tarkoituksen.

Tuossa artikkelissa kerrottiin erilaisista kulttuureista ja elämännäkemyksistä. Huomiota herättävää on se, kuinka joku alkeellisessa kulttuurissa elävä heimonpäällikkö tai poppamies tultuaan syrjäytetyksi vetäytyy yksinäisyyteen ja kuolee kolmen vuorokauden kuluessa. Ihmisessä on siis tämä ominaisuus, mikä itsetuhoisuutena voi lopettaa hänen elämänsä aivan käsittämättömällä tavalla.

Yhdistän tämän pakostakin luonnehäiriöisen uhuriin, joka todella on uhri sanan varsinaisessa merkityksessä. Itse en koskaan ole uskonut olevani kykenevä tekemään itsemurhaa, vaikka muutaman kerran olenkin istuskellut vuorenjyrkänteellä Sveitsissä. Pahimpina vuosina en voinut olla havaitsematta itsessäni sitä seikkaa, että en todellakaan enää olisi halunnut elää — siitä yksinkertaisesta syystä, että tunsin olevani vain toisten palvelija, jolle sai tehdä mitä vain, ennen kaikkea ”Jumalan luvalla ja Hänen käskystään”. Mainemurha oli niin totaalinen ja vuosikymmeniä kestävä, että voitaisiin hyvällä syyllä kysyä, enkö itsekin ollut jollakin tavoin sairas, kun niin pitkään jaksoin odottaa asioiden korjaantumista. Tietyissä mielessä olinkin sairas, todella sairas, mutta en sisäisistä seikoista johtuen, vaan ulkonaisten tekijöiden johdosta.

Minä uskoin kaikesta huolimatta voivani tuoda jonkinlaisen muutoksen asioihin, mutta jouduin toteamaan — onneksi ajoissa — että oma mielenterveyteni katoaa jos vielä jatkan. Onneksi tuli niin monta ulkonaistakin tekijää, mitkä suorastaan ajoivat minut ulos ahdistuksestani toipumisen tielle. Miksi vasta niin myöhään? Ilmeisestikin siksi, että aika näille asioille ei vielä ollut kypsä, ja minun oli opittava oppini, voidakseni auttaa ja ymmärtää toisia samassa tilanteessa olevia.

Miksi sitten niin paljon puhumme hengellisistä asioista, joista moni ei ehkä haluaisi kuulla mitään? Siitä yksinkertaisesta syystä, että jo Tommy Hellstenin ja joidenkin muidenkin tunnettujen ammatti-ihmisten mukaan hengellisyyttä ei voida sulkea mielenterveystyönkään ulkopuolelle. Ja juuri ”hengellisissä piireissä” piilevät käsittelemiemme asioiden synkimmät puolet. Vääryydelle ja toisen hyväksikäyttämiseksi tarvitaan suojelija, luvan antaja, verukkeiden syyn itselleen ottaja, joku sellainen, jolta ei aivan helposti voida vaatia selitystä kaikelle koetulle. Kuka siihen virkaan sopisi sen paremmin kuin Jumala joko suurella tai pienellä kirjoitettuna? Pienellä kirjoitetuista jumalista ei ole puutetta, sen osoittavat lukemattomat yhteydenotot erilaisten seurakuntien piiristä.

Toivomme näistä kirjoituksista kuitenkin olevan apua mitä erilaisimmista piireistä oleville ihmisille, koska kärsimys kaikilla on kuitenkin aivan sama. Me olemme vapaita ihmisiä, ja siksi on tarvittaessa oikeus harpata niiden rivien ylitse, mitä ei katso tarpeelliseksi, tai nähdä ne itselleen sopivassa valossa.

Liisa etsii itseään

Liisa oli alkanut tutustua henkilöön, joka toisaalta oli tavattoman tuttu, mutta jossakin suhteessa hyvin kaukainen. Tämä asui yksinään mielestään aivan ihastuttavassa yksiössä kaupungin laitamilla metsän reunassa. Hänenkin nimensä oli Liisa, hänkin oli entinen vakuutusvirkailija, vaaleahiuksinen, hoikka, monen miehen mielestä ihastuttava ja kaunis nainen. Peilissä kumpikin näytti aivan samannäköiseltä, vaikka Liisan mielikuvissa hän itse oli hyvin onnettoman ja surkean näköinen. Itse asiassa Liisa oli nähnyt tämän uuden tuttavuuden vain peilissä.

Liisa ei siis ollutkaan kadonnut olemattomiin, kuollut jossakin traagisessa onnettomuudessa. Hänellä oli nyt oma koti ensimmäistä kertaa naimisiin menonsa jälkeen, naapurikaupungissa. Tämä oli hänen kotinsa, hänen ikioma paikkansa, jossa hän sai määrätä kaikesta. Mutta tie tähän oli kulkenut parin vuosikymmenen tuskien taipaleen kautta.

Liisa oli päässyt irti siitä henkisestä helvetistä, jossa hän oli luullut olevansa kiinni kuolemaansa asti. Irrottautumiseen oli johtanut, ei vain yksi merkittävä seikka, vaan eräänlainen tapahtumien vyöry, mikä olisi ollut riemullinen asia kenelle tahansa toisellekin uhrille. Aivan selvästi kaikkivaltias Jumala oli ollut hänelle armollinen, mitään muuta hän ei osannut ajatella.

Hän ei ollut koskaan ollut mikään harras uskovainen, mutta jotkin lapsuudesta jääneet vaikutelmat olivat säilyneet mielessä. Koti oli ollut taloudellisesti varmaankin keskivertoinen, vanhemmat eivät olleet riidelleet sen enempää kuin muutkaan Liisan tuntemat avioparit. Isällä kuitenkin oli ollut melkoisesti ongelmia terveytensä suhteen, ja tietynlainen katkeruus oli saanut hänessä melkoista valtaa Liisan viimeisten kotona asumisen vuosien aikana.

Liisaa siis suututti tavattomasti se, että terapiaa aloittaessaan häntä jatkuvasti oli muistutettu lapsuudesta ja aivan lempeällä pakolla yhä uudelleen palautettu mieleen ensimmäinen nukke ja vanhempien asennoituminen häneen – kuinka paljon häntä oli pidetty sylissä jne.

Perinteinen terapeuttinen suhtautumistapa siis halusi väkisinkin löytää syyksi huonoon avioliittoon päätymiseen ja siinä viipymiseen jonkun lapsuuden trauman. Niin Liisa kuin monet muutkin uhrit olivat saaneet papereihinsa merkinnän: riippuvainen persoonallisuus. Joka ei pakene ajoissa, on riippuvainen?

Istuessaan nyt parvekkeella syksyisten lehtien rapistessa jaloissa hän vihoitteli terapeutillensa. Tämä ei todellakaan ollenkaan käsittänyt sitä elinpiiriä, missä Liisa oli viettänyt viimeiset kaksikymmentä vuotta. Muutama käynti perheväkivallan uhrien vertaisryhmässä oli toki tehnyt hänelle hyvää, mutta siellä ei puhuttu sanaakaan juuri siitä, mikä vaivasi hänen mieltään. Hän oli lukenut suomalaisen pastorin kirjoittaman kirjan luonnehäiriöstä ja nähnyt siinä valtavan määrän elämänsä raskautaneista asioista. Mutta kaikkialla näytti vallitsevan käsitys, ettei papin kirjoittamalla kirjalla ole merkitystä ammattipiireissä.

Terapeutti oli ystävällisesti ottanut vastaan Liisan lainaksi tarjoaman kirjan, mutta oli palauttanut sen seuraavalla käynnillä. Kirja oli toki hyvä, asiat varmaankin pitivät paikkansa jne. ... Mutta jospa sittenkin puhuttaisiin niistä vuosista, kun Liisan isä oli alkanut masentua ensimmäisten sairauden oireiden puhjettua...

Liisa oli päättänyt vielä muutaman kerran käydä tällä terapeutilla, vaikkakin tietyllä vastenmielisyydellä. Paljon suurempi apu tuntui olevan lähipaikkakunnalla asuvasta Jonnasta, joka muutama vuosi sitten kuin ihmeen kaupalla oli päässyt pakoon vastaavanlaisesta tilanteesta. Ei haitannut kovinkaan paljon se, vaikka tämä jatkuvasti puhui uskon asioista - aivan kuten kaikki olisi ollut yhtä selvää Liisallekin. Oli uskomatonta kuulla, mitä kaikkea uskovaisessa perheessä oli voinut tapahtua. Jussi oli kiroillut todella rumalla tavalla, mutta Jonnan kertomusten perusteella hänen vapaan seurakunnan vanhemmistoon kuulunut miehensä oli ollut suustansa suorastaan perverssi saadessaan raivokohtauksiansa. Hänen sanavarastostansa löytyi sellaisia kiro sanoja, joita Jussikin olisi hämmentyneenä kuunnellut!

Näytti siis todellakin siltä, että ainoat ymmärtäjät olivat saman kokeneet uhritoverit. Jos ammattipiireissä ei aivan selvästikään tiedostettu näitä asioita, oli ainoa toivo vertaistoiminnassa. Kestäisi varmastikin vuosia, ennen kuin löytyisivät ensimmäiset asiaan perehtyneet ammattiauttajat. Tai olihan näitä ammattilaisiakin, mutta kaikki nämä asiantuntijat olivat turvakotien ja rikosuhripäivystysten palveluksessa; alemmalla tasolla vain harvat ammattilaiset olivat tietoisia näiden asioiden yleisyydestä normaalina pidettyjen perheiden tasolla. Ammattirikollisista uskottiin löytyvän suuri määrä psykopaatteja, mutta että aivan tavallisissa perheissä vallitsi sellainen

terrori, sitä ei uskottu, koska kukaan ei ollut uskaltanut puhua siitä.

Liisa oli useammankin kerran ollut turvakodissa viimeisen vuoden aikana. Jussi ei ollut suoranaisesti pahoinpidellyt häntä, olipahan vain kurittanut kaikella mahdollisella tavalla, ilman että olisi jäänyt pahempia arpia tai mustelmia. Oli läimäytellyt kämmenellä, tukistanut, heitellyt pikkuesineillä, matkapuhelimella, astioilla, jopa kerran paiskannut talikonkin kohti vatsaa maalla vierailun aikana. Liisa oli juuri ja juuri ehtinyt väistää, ja Jussi muisteli asiaa jonakin todella hauskana tapahtumana, josta ei ollut aiheutunut pienintäkään vaaraa! (???) Turvakodissa oli heti kysytty, olisiko mies Liisan mielestä luonnehäiriöinen.

Tyhjiin imetty

Liisan asunnossa ei juurikaan ollut huonekaluja. Ystävän antama sänky oli suurin esineistä. Kaikki yksityisimmät Liisan tavarat olivat mahtuneet muutamaaan vanhaan matkalaukkuun ja pariin pahvilaatikkoon.

Liisalla oli aikanaan ollut omissa nimissään oleva isän lahjoittama kaksio sekä jonkinlainen pienehkö osakesalkku. Samoin oli hän avioliiton alkuaikoina hankkinut melkein kaiken irtaimiston heidän yhteiseen asuntoonsa. Jussi ei käytännöllisesti katsoen ollut tuonut mitään tähän liittoon, jota Liisa tuskin koskaan oli kutsunut **avioliitoksi**. Jussi oli tuonut mukanaan vain charminsa ja loputtoman leikinlaskunsa, joka ei lainkaan kyennyt harkitsemaan sopivaa aikaa tai paikkaa. Niinpä tuttavapiiri oli melko pian karsiutunut muutamaaan perheystävään, jotka jostakin käsittämättömästä syystä olivat tottuneet Jussin käytökseen.

Jussi laski leikkiä itse asiassa kaikesta ja kaikista, ajattelematta ollenkaan, mitä kulman takana on. Tämä oli juuri se perusajatus, mikä aina oli Liisan mielessä. Jussi ei kyennyt ennakoimaan mitään, vaan suorastaan maanisessa kiihkossa heittäytyi aina vain uusiin kokeiluihin ja taloudellisiin seikkailuihin. Tämä näkyi jopa Jussin ajamisessa, sillä risteyksissä ja jyrkissä mutkissa hän ei ajoittain hiljentänyt vauhtia ollenkaan, ajatellen mahdollisen kolarin olevan aina toisen osapuolen syytä! Hänhän tuli oikealta, hänhän oli todella hyvä kuljettaja! Ajoittain Liisa sai kokea kauhuntäyteisiä hetkiä heidän nipin napin välttäänsään yhteentörmäyksen. Mutta mikään ei hetkauttanut itsevarmaa ratissa istujaa!

Liisa oli suorastaan pakotettu luovuttamaan asuntonsa ja osakesalkkunsa omalle rakkaallensa, joka vain ajatteli vaimonsa parasta.

Liisan oli mahdoton käsittää, kuinka Jussin jatkuvat vierailut naapurikaupungissa olisivat voineet palvella hänen parhaakseen. Jussin tilioitteista oli selvästi paljastunut, kuinka tämä jatkuvasti maksoi hotellilaskuja kahden hengen huoneista.

Jussi ei ollutkaan sijoittanut rahojaan ja Liisan osakesalkkua liiketoimintaan, vaan hetken mielijohteesta oli ostanut itselleen kesämökin Keski-Suomesta. Siellä hän ei kuitenkaan voinut käydä Liisan kanssa, koska kaikki naapurit olivat nähneet hänen viettävän siellä aikaansa tummatukkaisen kaunottaren kanssa. Liisan hiukset olivat aivan oljenkeltaiset ja huomattavasti lyhyemmät. Vasta asian paljastuttua vaimo oli käsittänyt, miksi Jussi olisi halunnut hänen kasvattavan pitemmät hiukset ja värjäävän ne mustiksi.

Tänään Liisa siis oli kuten kaikki uhriverinsakin: hän oli menettänyt terveytensä, persoonallisuutensa, elämänsä, rahansa ja omaisuutensa. Käynnit sosiaalitoimistossa olivat mitä suurinta nöyryytystä, koska virkailijan oli mahdotonta käsittää, ettei Liisalla ollut ollenkaan omaa rahaa, kun mies puolestaan näytti kylpevän siinä.

Tällä hetkellä, suloisessa vuokra-asunnossaan metsän reunassa, hänen täytyi todella energisesti taistella katkeruutta vastaan. Tai miksi ihmeessä hän ei saisi edes hetkeksi antaa tilaa tällekin tunteelle? Yli kahdenkymmenen vuoden ajan hän oli ollut tekemisissä niin käsittämättömien asioiden kanssa, että hän ei loppujen lopuksi uskaltanut tuntea juuri mitään. Kaikki oli johtanut siihen, että hän oli ollut kuin sivusta seuraaja kaikelle sille, mitä hänelle tapahtui. Osa häntä kärsi sanoinkuvaamattomasti, ja toinen osa seurasi tätä kärsimystä päätänsä puistellen: eihän tuollaista saa tehdä kenellekään ihmiselle!

Kuinka hän ylipäätänsä oli selvinnyt näinkin henkisesti terveenä kaikesta siitä, mitä hänen oma puolionsa oli hänen ylleen kaatanut? Jonnan kanssa he olivat päätyneet eräänlaiseen ratkaisuun, joka tuntui ainoalta loogiselta selitykseltä. He olivat kumpikin noiden vaikeiden vuosien aikana ikään kuin jakaneet minuutensa, persoonansa, kahteen eri osaan. Toinen osa ei päässyt ruumiissa kiinni olonsa johdosta karkuun niitä jopa absurdeja tilanteita, jotka toistuivat vuodesta toiseen, vuosikymmenestä toiseen. Mutta toisen puolen itseään he olivat päästäneet ikään kuin karkuun, ulos tästä helvetillisestä ilmapiiristä. Tämä osa tarkkaili kaikkea heille tapahtunutta aivan kuin ulkopuolisena ihmisenä, toisaalta osana turvassa olevaa omaa itseä, joka takaisi edes jonkinlaisen mielenterveyden säilymisen.

Tämä oli heidän selityksensä, jota kumpikaan ei ollut uskaltanut kertoa terapeutilleen sen pelossa, että heitä olisi epäilty jakomielitautisiksi, skitsofreenikoiksi; olivathan he usein kuulleet eräästä psykiatrista, joka

kahdeksankymmentä prosenttia kaikista potilaistaan julisti skitsofreenikoiksi!

Liisaa siis katkeroitti ajatus siitä, että hän nyt oli jo keski-ikäinen, työkyvyttömyyseläkkeellä oleva rutiköyhä nainen. Hänellä ei ollut varaa ostaa edes välttämättömiä huonekaluja tai taloustarvikkeita, sillä lähdettyään Jussin kodista (näin hän halusi ajatella, varmastikin elämänsä loppuun asti), hän ei ollut saanut mukaansa juuri mitään, sillä huomattuaan eron olevan väistämätön, oli mies eräänä päivänä kutsunut lukkosepän vaihtamaan kaikki lukot. Siitä lähtien oli Liisa joutunut kerjäämään jokaista yksittäistä esinettä. Jussi uskoi vuorenvarmasti ostaneensa kaiken itse, omilla rahoillaan! Tässä kohden Liisan pyrki valtaamaan todellinen raivo, sillä jopa vanhempien kotoa saadut huonekalut ja koriste-esineetkin Jussi väitti ostaneensa korkeaan hintaan.

Olkoon miten on, ajatteli Liisa, pääasia on, että pääsin irti siitä helvetistä! Maalliset tavarat ovat maallisia, eikä niitä tule itkeä. Jussi viimeinkin päästi hänet irti, jopa melkein ajoi pois. Se mitä hän Jonnan kanssa oli yhteistuumin uskaltanut rukoilla ja toivoa, oli eräänä päivänä toteutunut sellaisella ryminällä, ettei sitä oikein voinut todeksi uskoa.

Jussi oli koko heidän liittonsa ajan pitänyt Liisaa mieleltään sairaana ja oli sen tähden suonut itsellensä erityisiä vapauksia ihmissuhteissa. Hän piti itseänsä melko onnettoman ihmisenä, joka tarvitsi runsaasti lohdutusta. Siksi hän oli Liisan rahoilla ostanut kesämökinkin, pakopaikaksi kaikesta tästä ahdistuksesta! Siksi hän asusteli lähikaupungin hotellissa kahden hengen huoneessa silloin kun ei ollut mahdollisuutta ajaa mökille asti; olihan hän melko tunnetun firman toiseksi korkein johtaja omine huoneineen. Viereisen toimiston hoikka ja mannekiinimainen, korpinmustahiuksinen konttoripäällikkö, annettakoon hänelle nimi Janina, niin... jos hän silloin tällöin sattui törmäämään Jussiin eteisaulassa, niin... oliko se sitten jokin ihme, jos he joskus päätyivät keskustelemaan Jussin hotellihuoneeseen tai Keski-Suomessa sijaitsevalle mökille? Jussi kun oli niin ahdistunut ymmärtämättömän ja hermoheikon vaimonsa takia... ja olihan Janina lukenut psykologiaa vuoden ajan! Jussi tarvitsi terapiaa eikä sitä saanut ilman terapeuttia!

Tässä vaiheessa asian tiimoilta, kun kaikkia seikkoja ei juurikaan tunneta, on turha yrittää selittää sitä, kuinka sanoinkuvaamaton näiden luonnehäiriöisten henkilöiden mielikuvitus ja luovuus on. Asian paljastuttua Liisalle joutui hän todella ymmälle vaatiessaan Jussilta selitystä kaikelle. Viimeinkin päästyään ensimmäistä kertaa mökille, oli hän saunan pesuhuoneesta löytänyt sellaisia shampoita ja hoitoaineita, mitä vain nainen käyttää. Samoin oli eräässä naulakossa roikkunut naisten uimapuku.

Ensimmäisen selityksillän päätteeksi Liisa oli niin päästään pyörällä ja käsittämättömän ristiriitaisen onnen vallassa, että vietti tavallista seksikkäämmän yön Jussin kanssa, toki useamman samppanjapullon avustuksella. Koskaan aikaisemmin ei tämä käsittämätön mies ollut tuonut julki rakkauttaan vaimoansa kohtaan näin ylitsepursuavalla tavalla. Oli niin paljon väärinkäsityksiä, eikä Janina...

Tässä kohden joudumme siis kysymään, oliko Liisa oikein terve. Ei hän varmaankaan ollut, ei edes omasta mielestään. Mutta tälle Liisan sairaudelle ei vielä oikein ole nimeä, koska itse sairauttaakaan ei ole tunnistettu kokonaisuudessaan. Liisa oli toki syönyt masennuslääkkeitä lähes kymmenen vuoden ajan, mutta ne eivät juurikaan olleet vieneet pois haluttomuutta elämään. Ne eivät voineetkaan tehdä sitä, sillä Liisa ei ensisijaisesti ollutkaan masentunut, vaikka oli sitäkin. Hän oli juuri sitä mitä on jokainen luonnehäiriöisen uhri: hän oli mitä suurimmassa määrin traumaattinen! Hän eli jatkuvassa pelossa: mitä huomina päivä tuo tullessaan. Hän kulki väistämättömästä katastrofista toiseen, niin että joka kerta palanen hänen minuuttaan lohkesi pudoten jonnekin syvyyteen. Elämä ei tuntunut suovan mitään toivoa.

Televisiosta oli tullut jokunen elokuva ja dokumenttikin, missä puhuttiin autistisista persoonista, ennen kaikkea lapsista. Kaikki esitetyt asiat olivat tehneet häneen suuren vaikutuksen. Miksi hän sellaisella tavalla saattoi samaistua noihin eräällä tavalla persoonansa piilottaneisiin, ikään kuin ruumiistaan kaikonneisiin pikkuraukkoihin? Oliko hänelle tapahtunut jotakin vastaavaa, sillä hän ei itsekään oikein enää tuntenut sitä henkilöä, joka katsoi peilistä.

Hän ei voinut mitään sille, että tunsikin suurta samankaltaisuutta näiden ihmisten kanssa. Hän ei itse sitä enää tiedostanut, tai oliko oikeastaan koskaan tiedostanut, että hän tietyillä elämän alueilla oli harvinaisen lahjakas ja aivan oikeasti hieno ihminen. Hän oli juuri niin kuin kaikki muutkin kaltaisensa; itsekkäämpi ihminen tuskin olisi niin kauan yrittänyt tulla toimeen tuollaisissa vaikeissa ja suorastaan järjettömissä olosuhteissa. Jos kaikki nämä ihmiset, näiden kokemustensa jälkeen, pääsisivät vapauteen ja auttamaan muita kaltaisiaan, niin mitä tässä maailmassa tapahtuisikaan!

Kuunnellessaan Jonnan tuntemuksia hänelle oli tämä ajatus entisestään voimistunut. Muutama vuosi sitten Jonna oli vielä ollut aivan samanlainen kuin hänkin. Osa Jonnaa oli näyttänyt aivan normaalilta, tavalliselta ihmiseltä, mutta kun masennus ja selvä traumaattisuus sai ylivallan, täytyi Jonnaa ikään kuin huhuilla esiin jostakin syvyydestä. Miksi ei kukaan tämän ihmisraunion seurakuntalaisista millään tavoin näyttänyt huomaavan missä

todella mentiin?

Tilaisuuksissa ja yksittäisissä keskusteluissa tätä mitä suurimmalla rakkaudellisuudella innostettiin vain kiittämään suurta ja voimallista Jumalaa kaikista elämän ahdistuksista. Rukous- ja ylistystilaisuuksissa ei unohdettu selvästi kärsivää sisarparkaa, vaan usein parikin maireasti myhäilevää sisarta asetui molemmin puolin häntä laskien kätensä tämän ylle kehotuksin: ”Kiitä, kiitä, kiitä, kiitä, kiitä...!” Pakkohan Jonnan oli yrittää kiittää, vaikka sydän vuosi verta. ”Kiitoksessa on meidän voimamme, kiitä, kiitä...”

Jonna oli useaan kertaan yrittänyt saada keskusteluyhteyttä seurakunnan saarnaajan ja tämän vaimonkin kanssa. Mutta kun aivan kuin erikoisen vaiston omaten nämä huomasivat Jonnan haluavan puhua jotakin avioliitostaan, miehestään, joka oli niin palava julistaja ja vanhemmistoon kuuluva, oli keskustelu ohjattu hyvään ja rakkaudelliseen Jumalaan, joka sallii elämäämme niin paljon sellaistaikin, mitä emme sillä hetkellä itse pysty ymmärtämään...

Itse asiassa lähes jokaiselle seurakuntaan kuuluvalle oli tullut selväksi se, ettei perheasioista tullut puhua mitään perheen ulkopuolella tai aviopuolison tietämättä, ei edes seurakunnassa tai sielunhoidollisesti. Asia oli tabu. Liisaa ei voinut olla suorastaan raivostuttamatta se, että oli tullut selvääkin selvemmäksi, että tämä sääntö koski vain naisia, ei miehiä, veljiä.

”Nainen vaietkoon seurakunnassa.” ”Nainen olkoon alamainen miehellensä.” Vaikka joskus tulisi mustelmiakin, niin se oli vain hyvän Jumalan sallimaa koulutusta, mistä seuraisi sitäkin suurempi kunnia tuonpuoleisessa elämässä, joka oli niin lähellä, niin lähellä...

Onko meidän syytä ihmetellä sitä, jos niin Liisa kuin Jonnakin olivat sisimmässään hyvin kriittisiä koko uskonnollista toimintaa kohtaan, vaikka sitä ei juurikaan uskaltanut tuoda julki. Tuskin kukaan seurakuntalainen, olkoon sitten missä yhteisössä tahansa, uskaltaisi myöntää alistuneensa kaikkeen tähän vain sen tähden, että heihin osaltaan jo äidin maidosta alkaen oli iskostettu pelko iankaikkisen elämän mahdollisesta menettämisestä.

Keskusteluissaan nämä kaksi ahdistettua ”heikkoa astiaa” olivat käyneet lävitse sellaisia asioita, että jos seurakuntalaiset olisivat kuulleet niistä, olisivat he hirvittävässä kadotuksen pelossa siirtyneet toiselle puolelle katua näiden tullessa vastaan.

Jonna oli sydämetään täysin vakuuttunut Jumalan olemassaolosta ja tämän hyvydestä, mutta rukoillessaan silloin kun sen jaksoi tehdä, oli häntä alkanut häiritä mitä kiusallisin ja tyrmistyttävin toteamus. Aina sulkiessaan silmänsä ja kumartaessaan päänsä, tai maatessaan vuoteellaan, oli hän

halunnut puhua Jumalansa kanssa, joka Jeesuksessa Kristuksessa oli tullut niin lähelle, ihmiseksi, aivan kuten hänkin oli. Mutta miksi hän ei löytänyt oikeanlaista yhteyttä edes rukouksessa?

Hän ei ollut koskaan näyissä nähnyt Herraa, ja useat uskovaiset vakuuttivat esim. Hoffmannin maalauksessa Kristuksen olevan juuri sen näköinen. Kenenkään ei tule epäillä, jos joku tällaista vakuuttaa, ja niinpä Jonna halusi kohdistaa rukouksensa juuri tälle Persoonalle, joka maalauksen luoman mielikuvan mukaan oli niin ymmärtäväinen ja rakkaudellinen. Mutta mikä kirous oli hänen yllään, kun hän aina silmät sulkiessaan näkikin edessään seurakunnan saarnaajan kasvot, tai miehensä ylimaallisen hurskaan ilmeen omaavat kasvot, juuri sellaisena kuin tämä käyskenteli toivottaessaan seurakuntalaisia tervetulleeksi kokouksiin?

Liisa ei siis ollut mikään uskovainen sanan varsinaisessa merkityksessä, mutta hän koki aivan saman tuntemuksen käydessään missä milloinkin. Voiko Herra, voiko Jeesus, olla niin ihmisen näköinen, seurakunnan saarnaajan näköinen, jopa Jussin näköinen?

Kumpikin ”heikko astia” oli mitä suurimmassa määrin alkanut asettaa kyseenalaiseksi monia seurakunnassa ilmeneviä asioita. Mikä oli tällainen seurakunta, jonka keskuudessa saattoi tapahtua sellaista, mistä kumpikin oli ollut osallisena vuosikymmenien ajan, joskin eri piireissä ja erilaisessa määrin? Eikö kukaan uskaltanut nousta tätä kaikkea vastaan, nostaa kissoja pöydälle, paljastaa pahuutta, jonka kaltaista useimmat tuttavatkaan, aivan maalliset, eivät voineet kuvitellakaan olevan niissä piireissä, missä niin autuas hymy kasvoilla toivotettiin kaikille Jumalan siunausta ja puhuttiin rakkaudesta? Ei, ei kukaan uskaltanut, sillä olihan kysymys Jumalan kunniaista, seurakunnan maineesta!

Yksi vanhimmista sisarista tosin näki jotakin, tai oikeastaan jokainen näki, mutta ei rohjennut sanoiksi pukea mitään tuntemuksistaan. Tämä sisar oli usein tullut Jonnan ja Liisan luokse niin seurakunnassa kuin kadullakin, ja keskustelun siirtyessä seurakunnallisiin asioihin, oli tämä ikään kuin kala akvaariossa ajoittain aukonut suutaan tuodakseen julki joitakin ajatuksiaan, mutta sitten oli suutaan nutristaen todennut: ”No jaa, Jumalan tiet ovat käsittämättömät, halleluja, iankaikkinen elämä on tärkeintä, sisaret, älkäämme vaarantako sitä millään tavalla!”

Niin, iankaikkinen elämä, se oli tärkeintä, ja sen tähden oli hyvä vaieta kaikesta tätä aikaa koskevasta, koettelemusten ajasta? Herra oli tulossa millä hetkellä tahansa, pääasia oli, että jokainen oli valmis. ”Miten on sinun suhteesi, rakas Liisa-ystävä, oletko hyvä tuttava Herran kanssa, oletko kokonaan Hänen omansa?” Liisa osittain aina jäykistyi; jokin hänen sisimmässängsä järkkyi, ja hän ajatteli oliko hän todella saarnaajan oma...

hyvät ihmiset, jopa tällaisen keskustelun aikana hän aina Herrasta puhuttaessa silmänräpäyksessä sai silmiinsä kuvan tuon seurakunnan saarnaajasta, jonka edustaja kulloinkin hänen kanssansa puhui. Ei, hän ei ollut kenenkään saarnaajan oma, vaikka tämä juuri olikin pitänyt niin valtavan puheen, että se olisi tullut ”säteillä” koko maailmaan television välityksellä.

Hän suorastaan inhosi tätä ihmispalvontaa, ihmisten korottamista, ennen kaikkea kun kaikki hurskaus näytti olevan vain palavia puheita, mutta käytäntö oli aivan jotakin muuta. Eikö juuri tullessa dokumentissa amerikkalaisesta psykopatiasta ollutkin erikoisesti jäänyt hänen mieleensä yksi lause: ”Psykopatian kohdalla puheet ja käytäntö ovat valtavassa ristiriidassa keskenään!” Mutta eihän se voinut koskea seurakuntaelämää, ei kai...?

Vanginvartijan ote alkaa hellittää

Jonna oli jo hyvin suuressa määrin löytänyt niitä palasia, mitä hänestä aikojen myötä oli hakattu irti. Kaikki oli alkanut siitä, kun viimeinkin seurakunnassa oli vierailut pariskunta, joka oli sijoitettu yöksi vanhemmistoveljen luokse, siis siihen kotiin, missä Jonna asui miehensä kanssa.

Mies oli ollut suhteellisen terve koko elämänsä ajan, etenkin kun oli harrastanut niin paljon liikuntaa ja osallistunut lukemattomiin vapaa-ajan toimintoihin. Niin, tässä törmäämme jälleen kerran samaan asiaan kuin jokaisen luonnehäiriöisen uhrin kohdalla. Mies harrasti niin paljon kaikkea, jopa vesihiihtoa myöten, että rahat aina olivat tiukalla. Onneksi vaimo, sisar, oli niin vaatimaton ja vähään tyytyväinen, ettei juurikaan halunnut poistua kotoaan, missä palveli miestään kaikin mahdollisin tavoin. Tästä tätä ylistettiin jopa miehen pitämässä puheissa seurakunnassa. Tällä sisarella tulisi olemaan todella kirkas paikka tuonpuoleisessa, missä hän olisi loistava kuin kirkas tähti, esikuvallisena kenelle tahansa sisarelle!

Kuka tahansa sisar seurakunnassa tiesi ja huomasi, jos vain tahtoi, ettei tämä Jonnan alistuvaisuus ja vaatimattomuus, suorastaan askeettisuus, ollutkaan omavalintaista, vaan erinomaisen manipulointikyvyn omaavan miehen mestarisaavutus. Näissä kertomuksissamme emme voi olla tuomatta julki sitä puolta asiassa, mikä tuntuu käsittämättömältä, etenkin jos puhutaan eri seurakuntien jäsenistä. Jonnan mies, vanhemmistoveljenä, ei milloinkaan puhunut säädyttömiä kenenkään seurakuntalaisen läheisyydessä, mutta tietyn sisäisen paineen saavuttaessa vastustamattoman rajan, saattoi tämä kiroilla pahemmin kuin kukaan Jonnan tapaama

juovuksissa oleva mies. Kiroilu ei siis luonnehäiriöstä puheen ollessa olekaan vain maailmallinen käsite, vaan siinä saattavat olla mestareita muuten niin pidättyväiset uskovaiset ihmiset!

Kun puhuttiin Jonnan antaumuksesta ja alistuvaisuudesta, nöyrästä miehensä määräysvaltaan taipumisesta, pieneen tyytymisestä... niin, Jonnan oli pakko myötää, että joinakin suorastaan kuvottavina hetkinä oli hänenkin suustaan purkautunut muutama todella ruma sana, joskin vasta muutaman kymmenen metrin päässä seurakunnasta, hänen yksin astellessansa kohti lähellä olevaa puistoa. Oli joskus ruma sana tullut hänen huulilleen seurakunnan ruokailutilassakin, vaikka joku olisi saattanut kuulla sen. Antaisiko Jumala sen hänelle anteeksi?

Tämä yksityiskohta näiden uhrien elämässä tuo esiin sen toivottomuuden ja kaikkeen ulkonaiseen hurskaaseen käyttäytymiseen kyllästymisen, mikä sitten purkautuu jopa kirosanoina. Useampikin uhri hengellisestä taustastaan huolimatta sydämensä kyllyyttä purkaessaan käyttää juuri niitä sanoja, joita heidän puolisonsa tai kiusaajansa työpaikalla on hänelle suoltanut. Kukaan ulkopuolinen ei voi edes kuvitella sitä ahdistusta, mikä on vallannut nämä ihmiset. Siksi kuuntelijan ja terapeutin tulee antaa paljon anteeksi kaikille uhreille, sillä tämä on vain ohimenevä vaihe.

Saarnaajan näköinen Jumala

Saako arvostella Jumalaa, joka on niin saarnaajan näköinen? Jos joku hurskas olisi kuullut Liisan ja Jonnan keskustelun, olisi hän säikähtänyt pahemman kerran tällaista jumalattomuutta. Mutta nämä kaksi olivat oikeastaan hämmästyttävän uskonpuhdistuksellisia näiden totuuksien suhteen. Eikö tässä ollutkin kuin villakoiran ydin kaikkien niiden vaikeuksien suhteen, mitkä olivat saaneet sellaisen vallan eri seurakuntien keskuudessa! Yksittäinen, tavallinen ihminen oli täysin unohdettu tässä suunnattomassa hurskaudessa, ikuisen elämän odotuksessa. Niin, osa odotti sitä, osa uskoi jo elävänsä sitä. Nyt joutui vain toteamaan, että jos tämä täällä eletty elämä jo oli iankaikkista elämää, niin sehän olisi jatkuva tuolla puolen juuri samanlaisena! Jaa, jaa... pohtivat Liisa ja Jonna, kukahan siellä pyrki riistämään heiltä kaiken minuutensa ja kaiken omaisuutensa? Kukahan siellä olisi hallitseva, johtava laumaansa? Ilmiselvästi seurakunnan paimen ja vanhemmistoveljet, mukaan lukien Jonnan mies. Ei hyvänen aika, eihän se voinut olla mitenkään mahdollista!

Jos Jeesus ei ollut Jonnan miehen näköinen ja oloinen, eikä myöskään missään tapauksessa sellainen kuin Jussi, joka ei ollenkaan uskonut Jumalan

olemassaoloon, muuta kuin niinä hetkinä, kun vaimolle tuli opettaa tämän asemaa perheessä... Näillä ihmisillä oli todella kummallinen jumala, outo jumala, kauhea, ihmisen näköinen jumala. Tarvitsiko nyt Jonnan ja Liisan sittenkään vavista pelosta tuon vanhemman uskonsisaren tavoin, joka pelkäsi jokaisen saarnaajaan tai vanhemmistoveljeen kohdistuvan arvostelun olevan itsensä Jumalan arvostelua, mistä rangaistuksena olisi iankaikkinen ero Hänestä?

Jumala on yksi, sen tiesi Liisakin, vaikka ei muistanutkaan juuri mitään rippikouluajalta. Mistä nyt sitten johtui, että hänenkin mielessään Jumalalla oli ainakin kahdet kasvot, tai kolmet, tai... eli oliko sittenkään niin vaarallista, jos hän ei oikein uskonut tähän niin monikasvoiseen jumalaan? Tämä jumala oli aivan liian puutteellinen, inhimillinen, suorastaan häijy!

Juuri näinä hetkinä jotakin ikään kuin suli Liisan sisimmässä. Siinä uskonnollisessa maailmassa, mistä hänkin oli palanen, hallitsivat lukemattomat jumalat, jotka olivat ihmiskasvoisia, parrakkaita, sileäleukaisia, messiastukkaisia, puolikaljuja, ja nyt viime aikoina niin naisellisia ja lutusia, kun nyt naispappeus oli tullut valtaan. Luterilaisen kirkon päätös naispappeudesta oli vapaissakin suunnissa otettu vastaan salaisella mielihyvällä, sillä nyt kiista naisen asemasta seurakunnan johdossa oli saanut aivan uudenlaisia piirteitä. Suvaitsevaisuus sai aina vain enemmän valtaa, sen sijaan että oltaisiin suvaitsevaisuuden sijasta hyväksytty jokainen sellaisena kuin oli.

Mitä hyödytti hurskaiden vapaiden suuntien ihmisten yhteinenkään paheksunta kaiken suhteen, koska minkäänlainen paheksunta ei muuttaisi mitään tuossa suuressa instituutiossa! Niin, paheksunta oli oivallinen työväline useimpien uskovaisten keskuudessa, ja oli helppo hyväksyä se ajatus, ettei suurinta osaa uskovaista enää tulisikaan kutsua uskovaiksi, vaan antaa heille nimi sen mukaan, mitä he eniten tekevät: **Päätoimintonsa mukaisesti uskovaista tuli paremminkin kutsua ”paheksujaksi”.**

Tie helvettiin on kivetty hyvillä aikomuksilla, on jo ikivanha toteamus. Nyt tätä tietä kävivät nämä lukemattomat paheksujat, jotka omasivat mitä suurimman ammattitaidon. Onko parempaa yhdistelmää tuhoamaan kaiken toimeliaisuuden ja pyrkimyksen parempaan, kuin aikomusten tie ja paheksuvat kulkijat? Tämä virka ja virkatie takaa sen, ettei seurakunnissa pääse tapahtumaan mitään uutta tai todellista.

Teemmekö vääryyttä todellisuudelle, jos toteamme, että lähes ainoat molemmat jalat maan päällä kulkevat ihmiset löytyvät niiden keskeltä, jotka on lyöty maahan ja kuljettu rautakengin heidän ylitsensä? Lasten ja imeväisten suusta saamme kuulla totuuden. Kun nyt nämä kaksi naisihmistä vähä vähältä olivat löytämässä kadonnutta persoonallisuuttaan ja elämäänsä,

aikaansai tuo elämän löytyminen mitä runsaampia totuuden puroja ja lähteitä. He olivat menettäneet kaikkensa, ja siksi he eivät nyt enää osanneet pelätäkään mitään muuta, kuin sitä oikeaa Jumalaa, joka kaikesta huolimatta seurasi ihmisten elämää kaikkien näiden ”jumaluuksien” keskellä.

Uskonnon varjolla ja muka Jumalan luvalla oli Jonnan mies saavuttanut kaiken sen, mistä hän nyt sai nauttia. Heidän mennessään naimisiin oli Jonna ollut hyvin sekavissa tunnelmissa. Hänen kotinsa oli ollut hyvin riitainen, ja alkoholi oli näytellyt suurta osaa isän elämässä. Jonnaa oli aina kauhistuttanut, kun seurakuntalaiset vielä nytkin kyselivät edesmenneen isän uskosta ja valmiudesta iankaikkisuuteen siirtymisen suhteen. Kun Jonnan hämillisyys oli ollut niin ilmeinen, olivat kyselijät vaienneet ja todenneet tärkeintä olevan, että tytär ainakin on valmis.

Jo siihen aikaan kaikenlaiset skismat seurakunnassa olivat vallinneet siinä määrin, että Jonna oli ollut hyvin hämillään ja avuton. Tämä oli mitä oivallisin sauma miehelle, joka jo pidemmän aikaa oli katsellut tätä seurakunnassa vierailevaa, ehkä sievintä nuorta naista.

Jonnan kohdalla voitaisiin todeta se seikka, mihin useimmat terapeutit pyrkivät. Lapsuudessa ja nuoruudessa voi olla tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen, että uhri ajautuu väärin suhteisiin. Jonna muisti isänsä ankarana, etenkin humalapäissään arvaamattomana miehenä, ja vieläkin pelko valtasi hänen mielensä ajatellessaan niitä hetkiä, kun oli joutunut pakenemaan naapurissa asuvan sukulaisen luokse. Mutta tämä seurakunnassa niin arvostettu mies ei ollut missään suhteessa sellainen kuin hänen isänsä, vaan mitä charmikkain ja upein otus, mitä hän koskaan oli nähnyt. Mitä uljain kuusipeura komeine sarvineen! Oli se vain kumma juttu, että nuo uljaat sarvet sitten muutaman kuukauden kuluttua olivat muuttaneet muotoaan, ja kauniin täplikään nahan alta oli pullistunut esiin valtavasarvinen, lihava harmaa sarvikuono! Mylvivä, puskeva sarvikuono — mutta Jonna oli ainoa, joka sen näki. Seurakuntalaiset näkivät yhä edelleen hillityn, kaunissilmäisen kuusipeuran, joka niin suloisesti äänteli seurakunnan tilaisuuksissa!

Tuo aviopari oli siis vierailulla seurakunnassa ja yöpyi siinä vanhemmistoveljen kodissa, mitä Jonnankin kodiksi kutsuttiin. Sinä yönä perheen pää sai kovan kuumeen ja olo tuli niin huonoksi, että hänet oli vietävä sairaalaan. Niin aviopari jäi ilman valvontaa Jonnan kanssa. Kun mies ei ollut paikalla ja ilmeisen todelliset uskovaiset katselivat hyvin säälien vaimoa, parahti tämä mitä surkeimpaan itkuun, joka ei ollut ollenkaan loppua. Jonna purki kaikkien vuosien tuomat traumansa tälle avioparille sillä tuloksella, että hän ensimmäistä kertaa elämässään kuuli, ettei hänen ollut pakko kuolla, vaan hänelläkin oli oikeus elämään.

Ensimmäistä kertaa hän kuuli, ettei hän ollut ainoa, eikä suinkaan ollut hullu, niin kuin hänelle kaikkina vuosina oli vakuutettu.

Jonnalta oli kaikkien perheasioiden puhuminen kielletty, niin kuin kaikilta muiltakin seurakunnan vaimoilta, mutta miehillä kuulemma oli perheen päänä ja Kristuksen sijaisina oikeus tehdä ja puhua mitä tahansa. Tämän oikeuden varjolla oli Jonnankin mies ensimmäistä kertaa jo viitisentoista vuotta sitten luottamuksellisesti uskonut tämän asian seurakunnan johtaville veljille: ”...minä kestan kyllä, Jumala auttaa minua, mutta vaikka sitä ei päällepäin näekään, on vaimoni todella sairas, sairas... niin, hän on mieleltään täysin epävakainen, ja epäilen suuresti skitsofreniaa. Olkaa varovaiset, ettette vain sano kenellekään mitään, sillä Jonna saattaa muuttua todella vaaralliseksi, jos saa kuulla tästä.”

Tällainen asia ei toki, voi hyvät ihmiset sentään, tai voi hyvä Jumala sentään, pysy salassa missään seurakunnassa! Ei kestänyt kauankaan, kun Jonna hetkeksi muuttui todella vaaralliseksi kuultuaan siitä eräältä seurakunnan sisarelta. Ei, ei hän todellakaan tarvinnut tämän ylimääräisiä rauhoittavia lääkkeitä, joita tämä mitä suurimman salassapidon vaatimuksella tarjosi hänelle. Ei, ei hän todellakaan ollut uhannut tappaa miestänsä, saati sitten pahoinpidellyt tätä. Ei hän todellakaan ollut tuhannut kaikkia perheen rahoja joissakin ihmisten arpapeleissä, vaan hänen miehensä itse oli pannut menemään huikeita summia viime kesänä. Usean tunnin vesihiihto viikon ajan joka päivä vieraille maksettuna maksoi maltaita, saati sitten elämysmatkailu Lapissa!

Jonna protestoi aikansa, saaden yhä enemmän omantunnon puistatuksia, sillä eihän kukaan todellinen vaimo paljastanut mitään negatiivista rakkaasta miehestään. Hänelle oli kehittynyt ns. neulansilmäomatunto, kuten kaikille hengellisen taustan omaaville uhreille. Häntä syytettiin siis jopa ihmistenkin edessä kaikesta siitä, mitä hänen oma miehensä teki — ja niin hullua kuin se olikin, ajoittain hän itsekin uskoi tehneensä kaiken sen, olevansa juuri sellainen kuin mies hänelle vakuutti. Ja mitä useammin mies jotakin vakuutti, sitä enemmän hän itse uskoi kaikkeen puhumaansa. Niin, ajatteli Liisakin, kaikesta tietoisena - hänen kun oli niin helppo uskoa kaikki Jonnan kertoma kun oli saman kokenut... Tämän viimeisen väittämän perusteella seurakunnissa oli melkoinen määrä luonnehäiriöisyyttä. Ihminen uskoi sen, mitä kylliksi vakuutti itselleen ja toiselle!

Liisa avasi pienen matkalaukun, missä hänellä olivat kaikkein rakkaimmat ja omimmat esineensä. Hän tunsi kaikesta huolimatta onnellisuutta, sillä olihan hän saanut pelastettua edes tämän verran omaisuuttaan. Toisin oli Jonnan kohdalla, joka oli kadottanut kaiken, sillä eräänä päivänä, tajutessaan menettäneensä vaimonsa, oli Jonnan mies

kerännyt kaikki tämän vielä kotona olevat tavarat pihamaalle lasten hiekkalaatikkoon, pitäen sellaisen rovion, että palokunnan auto oli käynyt paikalla. Poliisin avustuksella, etenkin vielä kun oli palokunta todistajana, sai vaimo jonkinlaisen korvauksen tavaroistaan ja mies sakot liian suuren tulen tekemisestä asemakaava-alueella.

Liisalla ja Jonnalla oli yllättävän samanlaisia kokemuksia elämänsä varrella, ja Jonnan mies ja Jussi olivat monessa suhteessa kuin veljeksiä.

Liisa odotti sosiaalitoimiston päätöstä toimeentulosta. Hän oli vielä muutaman kuukauden virallisesti naimisissa Jussin kanssa, ja siksi toimiston virkailija oli sitä mieltä, että Jussin olisi maksettava Liisan laskuja. Näillä virkailijoilla ei ollut hajuakaan siitä, millaisten ihmisten kanssa olivat tekemisissä. He vain tuijottivat lukuja ja olettivat jokaisen asiakkaan yrittävän pettää niin paljon kuin ehtii. Tämä tunne oli Liisalla niin voimakkaana, että nyt yli neljän kuukauden oman elämän opettelemisen aikana häntä ei niinkään ahdistanut hirvittävä aika Jussin kanssa, vaan ylivoimaisesti suurin tuska oli tämän yhteiskunnan kanssa selviämisessä; Kelan kanssa tuli toimeen, mutta hän tunsu itsensä suorastaan rikolliseksi pelkästä sosiaalitoimiston kanssa asioimisesta. Aivan samanlainen oli Jonnan kokemus, Matin, Reinon jne. kokemus. Eikö tämä yhteiskunta kerta kaikkiaan voinut käsittää, että nämä luonnehäiriöisen uhrin olivat puhtaaksi kaluttuja luuta, jotka elämän uudelleen saavuttaakseen tarvitsivat jotakin luidensa peitteeksi?

Lääkärin ”kaikkivaltiaiden” silmien alla

Huomenna olisi Liisan lääkäri. Niin, siinä oli toinen murheen aihe. Rahan puute tuntuu lamaannuttavalta ja se vaikuttaa myöskin ruumiilliseen terveyteen, miksei siis henkiseenkin. Jos Liisalla olisi ollut rahaa, olisi hän mennyt yksityislääkärille, joka vähintään jo leipänsä tähden suhtautui täysin eri tavalla potilaisiinsa kuin kunnallinen lääkäri.

Lääkärin mielestä, niin ainakin Liisa tämän hyminät ja epämääräiset ilmaisut tulkitsi, hän oli hiukan heikkohermoinen, turhaan hätäilevä. Siinä lääkäri oli osittain aivan oikeassa, sillä tämän naisen hermot olivat todella olleet lopussa monen vuoden ajan. Mutta aivan kuten sosiaalitoimistossakin, hän koki täälläkin olevansa epäluotettava, syyllinen. Siinä hän olikin mestari, sillä olihan hän ollut syyllistävän mestarimanipuloijan opissa pari vuosikymmentä! Mutta nyt irtaannuttuaan Jussin kalmankourien otteesta, tunsu hän sosiaalitoimiston kanssa asioimisen jälkeen toiseksi suurinta tuskaa täällä lääkärissä, sillä lääkäri ei käsittänyt ollenkaan hänen todellisia

ongelmiaan!

Psykosomaattisista sairauksista ja kokonaisvaltaisesta ihmisen hoitamisesta on puhuttu jo vuosikymmenien ajan. Erikoisen panoksensa tälle alueelle on antanut sveitsiläinen lääkäri Paul Tournier, joka syntyi jo viime vuosisadan puolella. Liisa oli lukenut niin tämän kuin joidenkin muidenkin alan ammattilaisten kirjallisuutta jo ennen kuin itse huomasi olevansa suurissa vaikeuksissa. Mutta nyt saatuaan nimen ahdistukselleen: ”luonnehäiriöisen uhri”, tajusi hän suuren osan sairauksistaan johtuvan nimenomaan elämästä Jussin kanssa.

Lääkäri ei ymmärtänyt hänen sydänoireitaan ja hänen tuntemiaan kipujen vaikutuksia. Liisan kertoessa näkemyksistään ei yksikään lääkäri ottanut häntä vakavasti. Kertoessaan itsellään olevan verenpainemittarin, oli jokainen lääkäri sanonut sen olevan hyvä asia, mutta kehottanut olemaan mittaamatta verenpainetta liian usein. Mitä se tarkoitti, sitä ei Liisa käsittänyt, koska ei ollut edes kertonut kuinka usein sen teki. Lääkäriä tuntui selvästi kiusaavan se, että Liisa niin paljon tiesi tai halusi tietää sairauksistaan.

Heillä oli Jonnan kanssa melkein samanlainen sairaskertomus. Kummallakin oli alkanut kohonnut verenpaine noin kymmenen vuoden kuluttua naimisiin menosta. Sen jälkeen kumpikin oli alkanut tuntea jonkinlaisia sydämeen yhdistettäviä oireita, jotka alussa hyvinkin olivat psykosomaattisia, mutta sitten kummallakin olivat johtaneet rytmihäiriöihin ja Liisalla jopa jonkinlaisiin sydänkohtauksiin, joita kaikki lääkärit olivat vähätelleet. Olisikohan selitys siinä, että uhrien henkinen ahdistus kuvastuu niin voimakkaana heidän silmistään ja olemuksestaan, että lääkäri katsoo siihen liian voimakkaasti, uskoen olevansa tekemisissä epävakaisen ihmisen kanssa? Tämä onkin yksi masentavimmista seikoissa näillä lääkärikäynneillä, sillä **lähes jokaiselle uhrille tarjotaan mieluummin masennuslääkkeitä kuin todellista apua.**

Unet pakottavat ajattelemaan

Linnunlaulu ulkona oli niin voimakasta, että se ensimmäiseksi tunkeutui Liisan tajuntaan hänen herätessään sekavista unistaan. Hän oli jälleen kerran nähnyt unta siitä, kuinka Jussi nyt jo yli vuoden eron jälkeen oli istunut hänen vuoteensa reunalla tässä uudessa asunnossa ja tarjonnut hänelle vodkaryyppyä suuresta lasista. Kumpikin oli alasti ja olotila oli mitä sekavin. Eihän hän toki halunnut tällaista, mutta Jussi oli mitä vakuuttavin ja puhui siitä, kuinka tärkeä Liisa oli hänelle. Nyt heillä jälleen kerran olisi mahdollisuus nauttia toisistaan, ja juomaa riittäisi vaikka seuraavaksikin

päiväksi.

Jussi näytti todella kiihottavalta, paljon nuoremmalta ja seksikkäämmältä kuin moneen vuoteen. Liisa otti jo lasin käteensä juodakseen siitä. Mutta koko tilanteen ylitse, vaikka hän toisaalta kaipasikin syliin ottamista, hänen sisimmässään oli kalvava pelko seurauksista. Hehän eivät olleet tavanneet toisiansa lähes vuoteen, ja Jussin seksuaalisia tunteita herättävästä vaikutuksesta huolimatta hänessä oli jotakin tavattoman hämäänyttävää. Tämän sukupuolielin näytti jotenkin niin kummalliselta, hyvin kiihottavalta mutta jotenkin sairaalta. Kyllä, jokin Liisassa halusi makaamista Jussin kanssa, mutta, mutta... kenen kanssa mies oli ollut tämän väliajan, mitä tauteja hän mahdollisesti toisi entiselle vaimolleen?

Jo avioliitossa ollessaan oli Liisa ajoittain kauhistellut ajatuksiaan ja tunteitaan. Jonna oli kaikella ystävyydellä ja rakkaudellisella huolestuneisuudella tuonut esiin pelkonsa siitä, että Jussi tartuttaisi jonkin sukupuolitaudin Liisaan, joka ruumiillisestikin oli jo niin huolestuttavassa kunnossa. Kummallekin oli selvää se, että jos Jussilla ei ollut muita naisuuhteita, niin ainakin Janinan kanssa tämä vietti öitään, joskin harvemmin kuin ennen. Kuka taas tiesi Janinan miestuttavista, sillä tuskin tämä tyytyi niihin rippeisiin, mitä Jussi hänelle pystyi tarjoamaan.

Liisan huoli unessa oli niin silmiinpistävä, että Jussi hymysuin vakuutteli, ettei hänellä varmastikaan ollut mitään sellaista tautia, joka olisi Liisalle vaarallinen. Jos kalu näytti kummalliselta, johtui se vain siitä ja siitä taudista, joka jo varmasti olisi ohitse. Olivathan he jo kaikkina yhteisinä vuosinaan harrastaneet kaikenlaista, mistä tuttavat tuskin pysyisivät edes uneksimaan. Ja Liisan mieleen tulivat kaikki ne suorastaan perverssit mielikuvat, jotka runsaan alkoholin käytön seurauksena olivat siivittäneet heidän seksielämänsä. Niin, tuona aikana Liisa ikään kuin jonkinlaisessa jatkuvassa narkoottisessa tilassa oli antanut pakon saneleman hyväksyntänsä sellaisillekin asioille, mitkä olivat tuottaneet hänelle tavatonta sisäistä tuskaa. Tavallaan hän seksuaalisena olentona oli sillä hetkellä nauttinut sisällään rynnivästä Jussista, joka kiihotti itseänsä mitä eläimellisimmillä äänillä ja mielikuvilla. Eikö hän juuri kaikesta tästä ollut rukoillut vapautusta noiden parinkymmenen vuoden ajan? Eihän hän ollut vain jokin seksuaalinen olento, jonka tehtävä oli tuottaa mitä sairaimpia mielikuvia toisessa ihmisessä! Hänhän oli ihminen, nainen, joka ennen kaikkea kaipasi turvallisuutta ja henkistä lämpöä, sylissä pitoa!

Onneksi linnunlaulu tuntui vain paisuvan, ja viimeinen mielikuva unesta oli se, kuinka Jussi itse tyhjensi lasin ja aikoi heittäytyä Liisan päälle. Kauheata, mitä oli jälleen kerran tapahtumassa, vaikkakin vain unessa! Aivan viime mielikuvassa oli mies muuttunut takaisin pelottavaksi, vain

omaa tyydytystensä ajattelevaksi hirviöksi.

Miksi Liisan piti nähdä tällaisia unia, uskottuaan kaiken olevan jo kaukana takanapäin? Miksi hän yhä vielä niin voimakkaasti tunsu jotakin sellaista, mitä hän ei enää olisi itsestään uskonut — osa häntä olisi halunnut takaisin juuri sen, mitä hän nyt kaikella elinvoimallaan pakeni!

Nyt hän käsitti entistä selvemmin ja kirkkaammin sen suorastaan taianomaisen, demonisen voiman, joka oli pitänyt häntä kiinni entisessä elämässä. Todella paljon oli tapahtunut hänessä, mutta vielä olisi monia kovia taisteluja edessä. Tietynlaiset olosuhteet sitovat ihmisen käsittämättömällä tavalla siihen henkilöön tai asioihin, jotka saavat toisen valtaansa. Ei oikeastaan ole mikään ihme, etteivät ammatti-ihmiset pysty asettumaan luonnehäiriöisten ihmisten uhrien asemaan, koska tuskin kukaan on oikealla tavalla tullut terapiassa johdatetuksi kertomaan kaikesta siitä, mikä kaiken normaalilta näyttävän ahdistuksen taakse kätkeytyy. Se on onnistuttu kätkemään niin salakavalalla ja suorastaan aivopesua muistuttavalla tavalla, ettei uhri itsekään sitä vuosikausiin käsitä. Onneksi kiusaaja sitten loppujen lopuksi syyllistyy niin ilmeisiin ylilyönteihin, että uhrissa jäljelle jäänyt, pieni terve osa alkaa huutaa sellaisella tavalla, että jokin omassa pienessä maailmankaikkeudessa ryhtyy kutsumaan puoleensa kadoksiin irtautuneita mielen kappaleita. Kuinka hajalla olikaan Liisa, kuinka hajalla olivat kaikki hänen kaltaisensa uhrit!

Unet tuntuivat ajoittain olevan Liisan vihollisia, etenkin juuri nyt kevätkesällä, joka tuntui olevan vaikein aika itseään etsivän, itseään kokoavan ihmisen elämässä. Kuitenkin vähitellen hän alkoi käsittää, että unet näyttelivät mitä tervehdyttävintä osaa hänen kuntoutumisessaan. Hänen alitajuntansa työskenteli viimeinkin hänen omaksi parhaakseen, työsti niitä vuosikausiksi näkymättömiin vaipuneita elämän osasia, joista hän ei enää ollut tietoinen.

Kevät ja etenkin alkukesä olivat siis monille ongelmallisille ihmisille vaikeata aikaa, useimmille varmaankin sen tähden, että silloin koko luonto syntyi kuin uuteen elämään, ja lintujen laulukin suurimmalta osaltaan oli yhtä lemменkutsua, rakkauden kuuluttamista, toverin etsimistä. Ja tämä onkin kaikkein raskain asia monille luonnehäiriön uhreille, joiden elämässä kaikki hyvä tuntuu olevan valovuosien päässä.

Lapsi meissä jokaisessa

Liisan pohjattomin kaipausta oli, että joku ottaisi hänet syliinsä. Tuossa kaipaauksessa ei ollut kuin pieni hitunen seksiä; suurin osa tunnetta oli kaipausta lupaan saada olla oma itsensä, juuri sellainen kuin on, edes yhden

ihmisen seurassa. Kuinka ihmiset ylipäättään tulivat toimeen ilman turvallisuuden tunnetta, ilman rakastavaa syliä? Miksi sellaisen löytäminen tuntui aivan mahdottomalta asialta?

Eivät ihmiset tulekaan toimeen, siitä on osoituksena se katastrofaalinen tilanne, mikä vallitsee mielenterveysalalla!

Liisalla oli toki yksi ihminen, joka todella pitkälle oli hänen ystävänsä, Jonna. Mutta hänkin oli hyvin rikkinäinen ihminen, vaikka oli jo pari vuotta ollut erossa omasta piinan ilmapiiristään. Kukaan ei voi heittäytyä toisen kannettavaksi, ripustautua toiseen ihmiseen. Sen he kumpikin tajusivat päivä päivältä selvemmin. Mutta syliin ottamista kaipaa jokainen ihminen, lupaa olla kuin lapsi, avuton, turvaton, levätäkseen hetken maailman myrskyistä. Itse asiassa jokaisessa meissä säilyy lapseus elämämme loppuun asti, niin kuin Tommy Hellsten sitä niin kauniisti kuvaa kirjoissansa. Meidän ei ole tarkoituskaan koko olemukseltamme tulla aikuiseksi, järkeileväksi, itsetietoiseksi ihmiseksi. Ihmisessä on tarkoitus olla erilaisia ominaisuuksia, jotka täydentävät toisiaan, tukevat toisiaan. Yksi niistä on meidän perimmäinen olemuksemme, oma minuutemme, meidän syvin itseytemme, aito lapsi meissä. Jos ja kun se joutuu kadoksiin, painetaan alas, seuraa väistämättä suuri määrä vaikeuksia.

Miksi meidän vanhempiemme pitää poistua keskuudestamme, miksi meiltä riistetään rakastava syli kesken kasvuamme, kesken elämäntaivaaltamme? Ja mikä surullisinta, miksi kaikille ei ole suotu edes tätä maailman luonnollisimmalta tuntuvaan syliä? Jonna ei ollut saanut olla kauankaan lapsi, sillä isän sairaus oli tuonut kodin ilmapiiriin tilanteen, jossa äiti ei enää jaksanut ottaa sitä vastuuta, mitä isä ei enää ollut kykenevä kantamaan. Jonna tosin oli saanut istua äidin sylissä, mutta niin kuin on rikkinäisen ihmisen suhteen, hän näinä sylissä istumisen hetkinä lapsen ominaisuudella tajusi, ettei äiti lohduttanut häntä, vaan puristi lasta syliinsä saadaksensa tältä lohtua.

Kuinka nurinkurinen maailmasta olikaan tullut, mietti Liisa, tullen entistä surullisemmaksi. Kaikki oli pääläellaan, roolit olivat aivan sekaisin. Oli todella väärin, etteivät vanhemmat pystyneet pitämään asemaansa tulevan sukupolven kasvattajina, vaan tukeutuivat sellaisessa määrin niihin, joiden vielä olisi tullut etsiä omaa identiteettiään. Kaikkien näiden pohdintojen keskellä Liisa kuitenkin päivä päivältä tajusi yhä selvemmin sen, ettei kaikki hänen kokemansa sittenkään ollut niin kauheata kuin hän oli ajatellut. Lukuisat hänen ikätoverinsa olivat jo poistuneet tästä maailmasta joko sairauden tai onnettomuuden tempaisemina. Hän sai vielä elää ja nähdä asioita, joita vain harvat näkevät.

Niin järjettömältä kuin se ihmismielestä tuntuikin, koki Liisa

salaperäisen, tuskin tunnistettavan mielihyvän saavan yhä enemmän valtaa hänen ahdistuneessa olemuksessaan. Jokin hänen sisimmässään huokui sanoin kuvaamatonta mielihyvää ja kiitollisuutta siitä ihmisyydestä ja persoonallisuudesta, mikä nyt oli löytämässä tilaa hänessä. Olisiko niin, että jotakin pitää kadottaa osatakseen sitten antaa sille sen arvon, mikä sille kuuluu?

Sitä mukaa kuin Liisa oli löytänyt omaa minuuttaan ja persoonallisuuttaan, olivat häntä vaivanneet sairaudet kadottaneet otettansa. Hän Jonnan kanssa oli selvä todiste siitä, että heidän kaltaisensa ihmiset kärsivät mitä suurimmassa määrin psykosomaattisista oireista. Kummallakin oli kadonnut suuri määrä kipuja ja tuntemuksia, ja tällä hetkellä ainoa lääkitystä tarvitseva ruumiinosa oli sydän. Jonnalle ilmeisestikin oli jäänyt pysyvä vamma, mutta Liisan kohdalla oli vielä toivoa kaikkien oireiden häviämisestä, kunhan vain elämäntilanne korjaantuisi lisää.

Lämpötila kohosi yli kahdenkymmenen ja Liisa pukeutui verryttelypukuun ja lenkkareihin. Koska hän asui aivan metsän reunassa, lähti aivan asunnon nurkalta polku keskelle luontoa. Aivan alkuvaiheessa hän oli säikkynyt jokaista vastaan tulevaa, ja ajoittain oli itselleen hymyillen puikahtanut suuren kiven taakse piiloon kuullessaan puhetta edestään. Sydän pamppaillen hän oli kyyristellyt nenä kiinni kiven kyljessä kasvavissa sammaleissa. Hän oli tehnyt sen useamman kerran, alkaen sitten vähitellen nauraa itsellensä. Mitä jos joku kuitenkin huomaisi hänet? Mitä hänestä ajateltaisiin? Sievä nainen kyykkimässä kiven takana lenkkipolun varressa vaaleanpunaisessa lenkkipuvussansa! Häntähän pidettäisiin hulluna! Hän oli koko sen elämän ajan, mitä oli ollut Jussin kanssa, piilotellut elämältä, peläten melkein jokaista ihmistä. Miksi hän vielä jatkaisi tätä piilotteluaan, sillä hänhän oli ihminen siinä kuin kaikki muutkin!

Kun kerran yksin lenkkeilevä mies oli puikahtanut saman kiven taakse keventääkseen painettaan, oli Liisa päättänyt sen olevan viimeisen kerran. Aluksi kalpeaksi ja sitten punaiseksi koko kasvoiltaan valahtanut, mitä hämmentynein mies oli ponkaissut paikalta sellaisella vauhdilla, ettei Liisa tiennyt kumpi oli säikähtänyt enemmän.

Koko metsä tuoksui kesälle ja linnunlaulu oli mitä suurinta terapiaa ahdistuneelle sielulle. Liisa hypähteli, hyräili hiljaa vanhaa tuttua laulua ja hetkessä hänet täytti riemullinen tunne jälleen kerran: ”...minä olen ihminen, minä olen ihminen, miinää ooleen iihminen...!”, hän lopuksi huusi niin kovaa kuin jaksoi, ja viereinen kallio vastasi hänen huutoonsa. Niin, siitä hetkestä lähtien, kun tämä totuus ensimmäistä kertaa kirkkaan

valon tavoin oli alkanut loistaa hänen sieluunsa, oli hänessä tapahtunut valtava muutos. Siihen asti hän oli pelännyt kaikkea ja kaikkia, mutta aivan niin kuin kallio vastasi hänen huutoonsa, niin olivat vastaan tulleet ihmisetkin alkaneet suhtautua häneen aivan toisin kuin ennen. Tuo pelko oli sellaisessa määrin näkynyt jopa hänen olemuksestaan, että hänet kohdanneet ihmiset olivat arkailleet häntä. Mutta nyt hänestä oli alkanut säteillä positiivisuutta, mikä sai ihmiset katsomaan häneen aivan toisella tavalla. Niin metsä vastaa, kuin sinne huudetaan, oli tullut hänelle kuin ilmestykseksi.

Ihminen vai jokin olento?

Tähän asti kaikki ympärillä olevat ihmiset olivat olleet hänelle kuin joitakin olentoja, koska hän itsekin oli vain jokin olento. Hänellä ei pariin vuosikymmeneen ollut lupaa olla ihminen. Hän oli ollut vain jotakin, jotakin määrittelemätöntä. Häntä ei ollut olemassakaan, hän ei tiennyt kuka ja mitä oli. Häntä vain jatkuvasti käytettiin hyväksi, ei vain kotona, vaan myöskin työpaikalla — niin kauan kuin hän oli ollut kykenevä käymään töissä. Jonnan kanssa käymiensä keskustelujen perusteella hän oli tullut näkemään tämän perustavaa laatua olevan seikan luonnehäiriöisen uhrin elämässä. Ei häntä käyttänyt hyväkseen vain puoliso tai pomo työpaikalla, vaan aivan käytännössä hän oli kaikkien hyväksikäyttäjien armoilla. Hän kun ei ollut olemassa itseään varten, itsensä tähden, vaan aina vain palvelukseksi muita!

Hän ei ollut ihminen pariin vuosikymmeneen, eikä elänyt ihmiselle kuuluvaa elämää. Eräässä mielessä hän oli hyvin kiitollinen siitä, ettei uskonto ollut näytellyt suurempaa osaa hänen elämässään, ainakaan tähän asti. Keskustelut Jonnan kanssa olivat ensi alkuun olleet masentavia, musertavia, koska kukaan ei voisi uskoa uskovaisessa perheessä olevan sellaisia asioita. Juuri uskovaisissa perheissä näytti vallitsevan vielä suurempi terrori ja toisen alas painaminen. Jussi oli ajoittain vedonnut pariin yleisesti käytettävään raamatunkohtaan naisen alamaisuudesta, mutta koska ei tuntenut Raamattua sen paremmin, oli tämä puoli painostuksesta keskittynyt virheiden kaivelemiseen Liisan nykyisestä ja ennen kaikkea menneestä elämästä. Jussi tiesi tarkkaan, mikä satutti vaimoa pahiten.

Liisa ja Jonna olivat vain ”heikompia astioita”, joilla joidenkin uskontojen mukaan ei ole edes oikeata sielua. Jonkinlainen sielu heillä kai oli, mutta ei sen veroinen kuin miehellä. Miten pitkälti tämä ajattelu ja uskomus vallitsi seurakunnissa, sitä ei kukaan uskaltanut edes ajatella. Naisten tuli vain olla alamaisia ja palvella miehiänsä. Siitä olemme jo puhuneet, vaikka se onkin vaikeata.

Seurakunnassa Jonnaa kiitettiin alistuvaisuudesta ja miehen apuna olemisesta, siihen asti kun tämä eräänä päivänä katosi kodistaan. Oli hienoa, että tällä oli niin hieno elämä vanhemmistoveljen vaimona! Mitään ei puuttunut, Jumala oli ollut niin hyvä tälle perheelle. Samoin Liisan tuttavat katsoivat vain miehen hurmaavaa ja charmikasta ulkoista käytöstä ja kadehtivat Liisan elämää näin menestyksekkään miehen rinnalla. Oli se vain niin hienoa, oli se vaan niin mukavaa että kaikki oli niin hyvin!

Ihmettelemmekö vielä, jos kummankin naisihmisen sielu vuoti verta heidän kuunnellessaan näitä ylistyksen sanoja? Kumpikaan ei koko avioliittonsa aikana, lukuun ottamatta muutamaa ensimmäistä kuukautta, ollut kokenut olevansa ihminen niine oikeuksineen mitä hänelle kuuluu. Heillä oli vain ulkokuori, taitavasti laaditut kulissit, mitkä peittivät kaiken todellisuuden. Ihmiset ylistivät sitä minkä itse näkivät, kun taas asiaan osalliset elivät todeksi kaiken käytännön, kaiken suoranaisten tragedian.

Mikä voisi rikkoa ihmistä sen enempää kuin näennäinen hyvä? Kumpikin sai kokea elämän kauneuden ja hyvyyden täyttymyksen – ihmisten mielestä. Heillä oli olevinaan onnellista, heillä oli olevinaan hyvät puoliset, heidän elämänsä näytti olevan varmistettu, kumpikaan ei näyttänyt kärsivän taloudellisista vaikeuksista. Ei näyttänyt, ei näyttänyt, ei näyttänyt... He näyttivät elävän ihmisarvoista elämää, mutta kumpikaan ei itse kokenut sitä.

Jos ihmiskunta on ajautunut tällaiseen näennäisyyteen, niin onko sitten ihme jos mielenterveysalalla ollaan päädytty siihen missä nyt ollaan? Ulkonaisesti on kaikki hyvin, mutta sielu huutaa tyhjiyttään ja odottaa vain seuraavaa katastrofia. Voiko kukaan sitä itse kokematon käsittää tällaisten ihmisten tuntemuksia, tuskaa, ahdistusta, suoranaista piinaa?

Liisan uni Jussin uudelleen palaamisesta kuvaa tätä mitä parhaiten. Hänet haluttaisiin viedä takaisin entiseen, ja osa häntä itseäänkin haluaisi sitä, kaikesta huolimatta. Tämä osoittaa sen, kuinka rikkinäisiä kaikki nämä ihmiset ovat. Pelätään ihmisiä, päästään ihmispelosta, mutta sitten ei voida oikein luottaa keneenkään, vaikka sisimmässä on valtava kaipuu siitä, että joku ottaisi syliinsä, antaisi istua siinä lapsen lailla, itkeä pois tuskansa ja ahdistuksensa, eikä vaatisi siitä korvausta!

Luonnehäiriöisen ihmisen uhrilla on päällimmäisenä ajatus siitä, että kaikesta on maksettava, vaikka sitä ei itse tajuaisikaan. Mitään ei saa ilmaiseksi, on jatkuvasti muututtava enemmän ja enemmän sellaiseksi, mitä piinaaja odottaa, eikä mikään riitä milloinkaan! MIKÄÄN EI RIITÄ MILLOINKAAN, vaikka päällensä seisoisi, tarpeen tullen muuttuisi näkymättömäksi, tullakseen sitten hetkessä näkyväksi kun joku tarvitsee!

Liisa oli viimeinkin tajunnut kuinka tyhjiin hänet oli imetty. Hän oli

antanut kaikkensa ja sai vain mitä syvintä halveksintaa ja moitetta. Hänen syytänsä oli ollut kaikki, jopa sekin, että miehensä oli hänen asunto-osakkeensa ja osakesalkkunsu sijoittamisen unohtaen ostanut kesäasunnon Keski-Suomesta. Sijoituksen oli pitänyt olla tulevaisuuden pesämuna heidän vanhuuttansa varten, mutta nyt rahat olivatkin menneet kesämökkiin.

Liisa oli tuohon aikaan ollut todella huonossa kunnossa niin psyykkisesti kuin ruumiillisestikin. Mutta tämä huono kunto ei voinut olla ainoa syy siihen, ettei hän käsittänyt koko asiaa. Niin osake kuin osakesalkkukin olivat olleet hänen nimellään, isän lahjoittamina sillä ehdolla, ettei miehellä ole niihin mitään osuutta. Ja nyt kaikki omaisuus oli Jussin nimellä olevassa mökissä, joka oli niin kaukana, ettei siellä ehtinyt useinkaan käymään, ei ainakaan Liisa sinne päässyt kuin pimeään talviaikaan, kun ei ollut naapureita paikalla!

Miten tämä sijoitus saattoi olla vaimon vika? Sitä ei voikaan käsittää kukaan muu kuin luonnehäiriöstä perillä oleva. Kuka arvaa selityksen? Koko asia oli Liisan syytä, koska juuri tuona päivänä Jussi suuren vihan vallassa oli lähtenyt kotoa. Liisa ei ollutkaan jaksanut aamulla herätä lempimään miehen kanssa, valvottuaan koko yön lapsen itkun takia! Jussi suuressa vihassaan oli lounasaikaan kävellyt kaupungilla ja nähnyt kiinteistötoimiston ikkunassa ilmoituksen kesäasunnosta. Jos Liisa ei olisi ollut sellainen, ei Jussi olisi mennyt sisään ja hetken mielijohteesta tehnyt kauppoja näkemättä sen paremmin mökkiä kuin tonttiakaan! Normaali ihmiselle käsittämätöntä, eikö vain? Tulee mieleen Pekka Puupään huvilakauppa!

Liisa mietti nyt tätäkin, palauttaen mieleensä toisen yhtä absurdin asian. Jonnan mies oli aikanaan ajanut kuorma-autokortin, ja kun eräs seurakuntalainen muutti Turkuun, oli tämä vuokrannut omalla nimellään kuorma-auton. Matka oli edennyt melkein perille asti, kun mies yhtäkkiä oli menettänyt auton hallinnan ja ajanut päin tien varteen jätettyä rikkoutunutta pakettiautoa. Hirvittävässä raivossa tämä oli sitten jo kolaripaikalta soittanut Jonnalle syyttäen tätä kolaristaan, joka tulisi maksamaan tuhansia markkoja vakuutuksesta huolimatta, sillä kyydissä olevat tavaratkin olivat osittain rikkoutuneet törmäyksen johdosta. Koko kolari oli heidän loppuelämänsä ajan Jonnan syytä, vaikka tämä oli ollut kotona. Kuka osaa selittää tämän? Ei varmaankaan moni, mutta me yritämme nyt päätellä jotakin. Jonna oli syyllinen kolariin, koska juuri edeltävinä hetkinä oli mies harmitellut elämänsä niin taidottoman ja mieleltään epävakaa naisen kanssa. Jos Jonna olisi ollut vähänkään toisenlainen, ei tällaista kolaria mitenkään olisi voinut tapahtua, koska mies olisi voinut keskittyä ajamiseen!

Nämä esimerkit voisimme siirtää työpaikoille hiukan muunneltuina.

Syylisyys on siis olennainen seikka puhuessamme näistä asioista.

Miksi ei kukaan kertonut minulle?

Liisa jatkoi patikoimistansa järven rannalle asti ja istuutui vesirajaan vedetyn tukin päälle. Olisiko hän koko loppuelämänsä ajan pohdiskeleva näitä nyt niin mielettömiltä tuntuvia asioita? Kyllä varmaankin, ainakin jossakin määrin. Hän oli ollut todella hullu, kun oli niin kauan antanut orjuuttaa itseään sellaisella tavalla! Mutta mitä muutakaan hän olisi voinut tehdä niissä olosuhteissa, missä hänellä ei ollut mitään ihmisen oikeuksia, vaan ainoastaan velvollisuuksia? Näin kai oli täytynyt tapahtua, jotta hän olisi oppinut jotakin, pystyäkseen ymmärtämään kohtalotovereitaan. Häntä itseään ei kukaan ollut koskaan todella uskonut, sillä niin mahdottomalta oli kaikki hänen kertomansa kuulostanut.

Pitäisikö tämän vääryyden nyt jatkua ajatuksella: jos minäkin olen kärsinyt, niin kärsikööt muutkin? Ei, niin ei hän pystynyt ajattelemaan, sillä vähitellen, hänen itsensä toipuessa, alkoi ympäriltä kuulua samanlaisia hätähuutoja. Kuinka ihmeellistä olikaan seurata ihmisissä tapahtuvaa muutosta, kun he jokainen, sanasta sanaan, melkein ensimmäiseksi sanoivat: ”Kiitos Liisa, että tapasin sinut. Nyt minä olen alkanut nähdä!” Ja mitä enemmän tätä näkökykyä palasi, sitä voimallisemmin kuului toteamus: ”Minä en ole sittenkään ainoa! En se olekaan minä, joka on hullu!”

Liisa oli jälleen kerran syvissä mietteissä. Miksi, miksi ei kukaan aikaisemmin varottanut minua? Miksi, miksi? Liisa tiesi sen huonoksi kysymykseksi, mutta joskus sitäkin oli mietittävä. Miksi hän oli ollut niin hullu, että oli pannut nimensä paperiin, joka antoi Jussille valtuudet sijoittaa hänen omaisuutensa? Jussi oli tiennyt miten Liisaa voi manipuloida, ja todella huonona hetkenään vaimo oli pannut nimensä paperiin, joka käytännössä siirsi omaisuuden Jussin nimiin. Kun vanhurskauttaakseen kelvottoman tekonsa, oli tämä sijoittanut pienen summan omiakin rahojaan mökkikauppaan... ja tarkemmin miettien kaikkihan oli aviopareille yhteistä omaisuutta... ja mitä se vaimo, niin sairas kuin oli, olisi tehnyt rahoillaan, olisi kai vain hukannut ne... nyt rahat olisivat turvassa.

Aivan lähellä paikkaa missä Liisa istui, sijaitsi todella kaunis pieni mökki, tai melkein huvila. Katkeruuden sarviniekka sohaisi surullista naista hiilihangollansa ja kuiskasi: ”Siellähän se Jussi mökillänsä viettää aikaansa, kuka tietää kenen kanssa. Ja sinä istut täällä rannalla tyhjätaskuna, sossun kundina.” Niin, jossakin vaiheessa Liisa oli pannut nimensä paperiin, jota kutsutaan avioehdoksi. Siitä hänellä ei ollut mitään muistikuvaa; jos hän todella oli tehnyt sen, oli se tapahtunut humalassa tai mielenhäiriössä.

Niinpä eron tullessa hän oli anomalla joutunut anomaan edes henkilökohtaisia tavaroitansa.

Paistukoon helvetissä, oli Liisa vielä todennut vuosi sitten, kaikkien huoriensa kanssa! Nyt hän ei enää olisi jotakin sellaista julkilausunut. Mutta hän muisti kuinka vihainen oli ollut tuohon aikaan. Hän oli ollut aivan lopussa, etenkin kun Jussi oli lopullisesti sotkenut hänen ja heidän ainoan lapsensa välit.

Liisa oli aina rakastanut lastaan, mutta viimeisten vuosien aikana hänellä ei yksinkertaisesti ollut voimia edes ajatella tätä. Poika oli jo täysi-ikäinen ja hänellä oli kaksi omaa lasta.

Pojan lapsuus ja nuoruus oli mennyt Liisalta varjon lailla ohitse, sillä niin paha olo hänellä oli ollut koko ajan. Suuren osan aikaa lapsi vietti miehen vanhempien luona. Jussi oli katsonut olevansa lapsen kasvattaja, ainoa oikea sellainen. Tässä tulee jälleen esiin yksi puoli näitä LH-persoonia. Jussi halusi olla kasvattaja, hänellä oli hienoja ja jaloja ajatuksia, mutta ei aikaa eikä voimaa niiden toteuttamiseen. Niinpä hän oli manipuloinut sekä vaimon että pojan siihen ajatukseen, että lapsi oli saatava johonkin sisäoppilaitokseen, jotta tästä tulisi itsenäinen ja muista riippumaton persoona. Niin oli äidiltä riistetty äitiys lopullisesti siinä vaiheessa, kun poika oli sijoitettu toisella puolella maata olevaan sisäoppilaitokseen. Jussi toimi siis kasvattajana tällaisella tavalla!

Poika oli todellisuudessa tyytyväinen tähän ratkaisuun, sillä eihän hän voinut olla näkemättä ja kuulematta sitä, mitä kotona tapahtui. Todellisuudessa hänellä oli paljon parempi olla pois kotoa. Surullista oli vain se, että toteutui yksi muukin näihin tapauksiin liittyvä seikka. Jussi oli sen verran varakas, että hän itselleen ominaisella manipulointikyvyllä sai pojan uskomaan, että äiti oli sairas. Koska äiti oli sairas, ja isä varakas, hukutti hän pojan tietokoneisiin ja kalliisiin harrastuksiin. Sitä parempi, mitä vähemmän poika olisi tekemisissä sairaan äidin kanssa; lapsenlapset saattaisivat saada huonoja vaikutteita! Mutta kertaakaan koko avioliiton aikana ei mies kysynyt Liisalta, onko tällä rahaa ostaakseen ruokaa perheelle. Kertaakaan ei hän ostanut Liisalle vaatteita, ei lahjoja, ei edes äitienpäivänä!

Liisa oli suurimman osan liitossa (ei avioliitossa) olonsa aikaa ollut töissä vakuutusyhtiössä, mutta viimeiset kolme vuotta hän oli ollut työkyvytön. Jussi oli ollut tavattoman tyytyväinen, kun vaimo ei mennytkään joka aamu työpaikalleen, vaan oli kotona joka hetki valmiina palvelemaan miestänsä. Niinpä mies saattoi tulla kotiin jopa kesken päivää Alkon kassin kanssa, ja Liisan oli ryypättävä mukana, tahtoi tai ei.

Todellisuudessa hän oli melkein alkoholisti, sillä niin lujasti liittyivät

nämä yhdessäolon hetket alkoholiin. Ja rehellisyyden nimessä ei hän olisi enää voinutkaan ilman sitä olla tämän niin vaativan miehen kanssa. Itseinho katosi huumaavan aineen vaikutuksesta. Pää oli sekaisin muutenkin, ja nyt se turrutettiin vielä viinalla! Ja siihen Jussilla riitti rahaa. Mutta koska hän tällaisessa määrin piti huolta perheestään, oli vaimon osuus huolehtia ruokapuolesta. Työkyvyttömyyseläkkeellä oleva vaimo siis käytti kaikki rahansa pöydän kattamiseen, eikä mies osannut muuta kuin valittaa sitä, että joutui jatkuvasti syömään tarjousruokia. Niinpä viime aikoina hän piti huolen siitä, että työpäivä venyi niin pitkäksi, ettei kotona välttämättä tarvinnut syödä ollenkaan. Siitä huolimatta oli vaimon joka päivä valmistettava ateria!

Peruspiirteissään tämä on useiden perheiden todellisuus puhuessamme tästä aiheesta. Miten sitten Jussi viimeinkin alkoi irrottaa otettansa Liisasta? Siihen on monta eri olettamusta, jotka yllättävällä tavalla nivoutuvat yhteen, ja joista ei voi laatia yksiselitteistä kaavaa, sillä Jussi säilyi koko ajan salaperäisenä.

Vastusta jo voit

Suurin alkuun paneva voima muutokselle oli ilmeisestikin se, kun Liisa Jussin uhkailuihin väsyneenä, tajuten tuhonsa olevan muutenkin lähellä, alkoi toden teolla panna vastaan. Jussi huomasi yhtäkkiä, ettei hänellä enää ollutkaan kaikkeen myöntyvää, kaikkeen alistuvaa vaimoa, vaan paremminkin kiusankappale, joka vastusti nyt kaikessa siinä, mihin oli aikaisemmin suostunut. Liisa ei enää kallistanutkaan lasia, ei tupakoinut, vaikka Jussi kuinka siihen yllytti. Hän huomasi nyt, ettei ollutkaan alkoholisti, vaikka mies vuosikausia oli häntä siitä syyttänyt! Ja kun Liisa ei juonut, ei häntä haluttanut se sukupuolielämä, mitä heillä vuosikausia oli ollut. Ja kun Liisa ei juonut, ei tupakoinut, alkoi hänen terveytensä kohentua silmissä. Toisin oli Jussin, jonka kasvoissa verisuonet selvästi olivat alkaneet katkeilla ja punoittaa. Kädetkin vapisivat siinä määrin, ettei hän enää pitkään aikaan ollut kelvannut soittamaan orkesterissaan.

Liisasta tuli kertaheitolla kelvoton vaimo, huora, lesbo jne. Sitähän hän aina oli ollut, ainakin Jussin mielestä, mutta nyt miehelle oli suunnaton pettymys se, ettei vaimo enää totellutkaan häntä, kaikista uhkailuista huolimatta. Koko heidän avioliittonsa ajan oli tuotu esiin se, kuinka heidän onnellisen liittonsa esteenä olivat ne Liisan suhteet, joita tällä oli ollut ennen Jussia. Liisa oli siis tässäkin suhteessa syyllinen. Hän oli seurustellut muutaman kerran ja ollut sängyssäkin jonkun kanssa, mutta se oli tapahtunut kauan, kauan sitten. Mitään vakavaa suhdetta ei koskaan ollut,

mutta nyt ei hän kuulemma pystynyt rakastamaan Jussia, kun oli tuhlannut kaiken rakkautensa ja puhtautensa muihin miehiin!

Jussi muuttui muutaman kuukauden aikana täydellisesti. Hovi oli kapinoinut parikymmentä vuotta, mutta nyt tämä oli selvää kapinaa... ei kun kapinaa... ei kun... Jussi meni jo sanoissaankin sekaisin, kun ei keksinyt pahempaa sanaa kuin kapina.

Jotakin miehen mielessä tapahtui, kun tämä ikään kuin jäähmettyi, kuoletui. Koko olemus oli aivan toisenlainen kuin milloinkaan aikaisemmin. Hän ei olisi milloinkaan uskonut, että vaimo pystyisi vastustamaan häntä tällaisella tavalla. Tuskin oli kysymys pelkästä Liisan vastarinnasta, sillä juuri tuohon aikaan Jussi joi aivan liikaa, söi aivan liikaa hienossa ravintolassa. Tapahtui eräänlainen väsyminen, tylsistyminen. Sen seurauksena Jussi teki jotakin sellaista, että menetti työpaikkansa. Janina ei enää ollutkaan naapurifirmassa, ei enää ollut kiinnostunut hänestä.

Liisa ei tarkemmin tiennyt Jussin menemisistä ja tulemisista, mutta ilmeisesti tämä oli ainakin osittain asunut kesämökillä, sillä hänen uusi ja vaatimattomampi työpaikka oli siellä päin.

Niin Liisalle kuin Jonnallekin oli koko heidän liittonsa ajan vakuutettu, että heidän tuli olla kiitollisia siitä, että heillä oli näin hyvä aviopuoliso. Tarkoitamme että nämä puoliset itse olivat vakuuttaneet sitä! Kukaan muu ei kuulemma olisi kelpuuttanut näitä naisia! Heidän olisi myöskin turha kuvitella, että jos lähtisivät kotoaan, joku huolisi heidät.

Kuinka taitavasti nämä miehet olivatkaan onnistuneet kaivamaan esiin kaikki satuttavimmat asiat vaimojensa elämästä! Ensisijainen oli epäily kaikenlaisesta sukupuolisesta kieroutuneisuudesta ja seikkailuista eri miesten kanssa. Jos vaimot eivät olleet täysin taipuvaisia kaikkeen siihen, mitä miehet heidän yllensä kumosivat, voi se johtua vain siitä, että nämä olivat aikanaan luovuttaneet vieraalle miehelle jotakin siitä, mikä kuului vain omalle aviopuolisolle. Uskomattomaksi kaiken tämän tekee se, että näillä miehillä kummallakin oli ollut useita seurustelusuhteita, mitkä heille miehinä olivat sallittuja. Mutta naisen tulee olla puhdas neitsyt miehellensä, koskematon, puhdas! Tämän opetuksen mukaisesti ainakin Jussi oli riistänyt puhtaan aviopuolison ainakin muutamalta kymmeneltä mieheltä, jollei useammaltakin.

Jonnan mies oli jo ollut aikaisemmin avioliitossa, aikaisemmassa elämässään. Siis ei ollut kysymys sielunvaelluksesta, vaan aikaisemmasta syntielämästä. Nyt oli uudistuminen tapahtunut miehessä, ja kaikki mennyt oli Jumalan armosta pyyhitty pois. Sitä ei ollut enää olemassakaan, sillä se oli heitetty syvään anteeksiantamuksen mereen. Uusi elämä oli koittanut, halleluja! Kummallista kyllä, Sana ei puhu mitään siitä, että tämä uusi

elämä olisi ainoastaan miesten etuoikeus!

Masentuuko luonnehäiriöinen?

Joissakin kirjoissa ja esitelmissä todetaan melko yksikantaan, ettei psykopaatti, eli luonnehäiriöinen ihminen masennu. Se saattaakin tietyssä määrin pitää paikkansa. Kuitenkin on nähtävä asia koko laajuudessaan. Esimerkiksi kertomustemme Maija masentui ajoittain, etenkin eron tullessa. Jussi joutui melkoisen masennuksen valtaan Liisan alkaessa lopullisen kapinansa, ja kun tämä sitten selvästi lähti kotoa, jopa Jussin sitä toivoessa, joutui Jussi hyvin epämääräiseen tilaan. Nyt vain on tiedettävä mitä tarkoitamme masennuksella ja millaisista luonnehäiriöisistä ihmisistä puhumme.

Voidaan varmaankin lähteä siitä, että sellainen psykopaatti, joka esiintyy tiedotusvälineissä rikoksenteijänä, tuskin masentuu sanan varsinaisessa merkityksessä ollenkaan. Hän ei joudu masennustilaan, koe masennusta, joka tietyssä mielessä on itsensä vähättelyä, oman arvon tunteen katoamista, itsearvostuksen menettämistä, jopa itseinhoa. Kuitenkin monet ihmiset sanovat masentuvansa, nämä rikollisetkin. Sana masennus tarkoittaa omassa laajakäsitteisyysdessään tätäkin, mutta jos otamme sille ikään kuin synonyymiksi sanan pettymys, näyttää kaikki jo aivan toisenlaiselta. Rikollinen on masentunut, pettynyt mahdollisesti siihen, ettei onnistunut pyrkimyksissään, koska istuu nyt tutkintavankeudessa. Hän valittaa huonovointisuuttansa, mutta ei kadu tekoansa, ei pyydä anteeksi, mutta mahdollisesti saattaa ottaa vastaan vankilalääkärin tarjoamat psykenlääkkeet, etenkin jos se katsotaan avomielisyydeksi hoitoa kohtaan.

Me emme nyt kuitenkaan puhu siitä luonnehäiriöisyydestä, joka huomioidaan tiedotusvälineissä. Me puhumme arkipäiväisestä elämästä aivan tavallisissa perheissä. Luonnehäiriöisen kokemiin tunnetiloihin varmaankin vaikuttaa hyvin paljon hänen taloudellinen ja yhteiskunnallinen asemansa, tai se ainakin osaltaan vaikuttaa hänen itsetietoisuutensa, narsisminsa voimaan ja julkitulemiseen. Vaikka joku aivan hierarkian alimmalla tasolla oleva sekatyömies tai siivoojanainen voi kuvitella aivan tavattomia itsestensä, vaikuttaa ihmissuhteissa kuitenkin aivan sama elämän pelisääntö kuin kaikkialla muuallakin: raha ja maine antaa todellisen vallan. Tämän ymmärtää myöskin varastomies niin kuin siivoojanainenkin, ja käyttää ”hajota ja hallitse tekniikkaa” niissä elinpiireissä missä oma elämä eletään. Sen seurauksena aivan tavalliset uhrin etsivät pakokeinoja omiin olosuhteisiinsa nähden sietämättömässä ahdistuksessa.

Yhteen aikaan oli suorastaan trendikästä kertoa jopa tiedotusvälineissä

burnoutistaan ja loppuun palamisestaan, jopa masennuksestaan. Jos tavallinen kansalainen piti sitä jopa hienostuneena asiana, onko sitten ihme, jos joku luonnehäiriöinenkin näkisi siinä hyviä puolia. Hän kun niin tavattomasti kärsii, on masentunut niin ymmärtämättömän puolisonsa / työtoverinsa johdosta. On hyvinkin uskottavaa, että jos tältä pohjalta voi alistaa ja painaa alas puolisoansa, työtoveriansa ikään kuin kuuluttaen: ”... katso nyt, mihin tilaan olet minut saattanut...!”, turvautuu luonnehäiriöinenkin tähän keinoon, joskaan ei ensimmäiseksi. ”Kyllä, minä jouduin jopa syömään masennuslääkettä, kun Liisa / Matti /Reino jne. on sellainen.”

Koska luonnehäiriöön kuuluu helposti kyllästyminen, ikävystyminen, aina uuden etsiminen, kohdataan hyvin monen tapauksen kohdalla se, että avuksi tulevat jossakin elämän vaiheessa huumaavat aineet. Aluksi saatetaan ottaa pari pullollista olutta, jotta oltaisiin rennompia. Ennen kaikkea uhri tuntuu tarvitsevan jotakin turruttavaa ja kiihottavaa, unohtaakseen edes hetkeksi elämän tosiasiat. Mutta koska ihminen tottuu kaikkeen, on annostusta lisättävä asteittain, osittain varojen mukaan. Seuraavaksi mennään jo Alkoon ja ostetaan viinipullo. Etenkin Jonnan perheessä tämä oli normaali käytäntö. Kuinka monta kertaa lienee miehellä ollut kiire naapurikaupungin viinakauppaan, kun seurakunnan ehtoollista varten varatut viinipullot olivat oudosti kadonneet!

Jussilla riitti johtajan palkasta johtuen, eikä vähiten siksi, että Liisan oli pakko omasta palkastaan maksaa kaikki ruoka- ja talouskulut, rahaa parhaisiin juomamerkkeihin. Mutta joidenkin muiden perheiden rahavarat olivat rajoitetummat, joten juomaksi ostettiin sitä mitä halvimmalla saatiin. Jonna oli syvästi kiitollinen siitä, ettei miehensä loppuvaiheessa ollut onnistunut ostamaan huumeita, sillä kaikki muu oli jo kokeiltu, jopa liimankin haistelu, kun rahat olivat olleet lopussa.

Tältä pohjalta voidaan myöskin ymmärtää, jos Reinon vaimo suorastaan ihastui ajatukseen masennuslääkkeiden syömisestä, kun näki miehensä aivan kuin uudistuvan parin kuukauden sisällä lääkkeiden nauttimisen aloittamisesta. Jos mies noin pääsi ahdistuksestaan (Jonka Anna aiheutti, vaikkei sitä ikinä kai tulisi käsittämään.), halusi Annakin voida paremmin. Anna siis söi masennuslääkkeitä jonkin aikaa, odottaen niiden tuovan hyvää oloa. Ja saattoihan hän lähimmille tuttavillensa ääni väristen kertoa, mihin tilaan Reino hänet oli saattanut: oli suorastaan pakko syödä jonkin aikaa masennuslääkkeitä, että jaksoi tuollaisen miehen kanssa!

Tuntuu siltä, että luonnehäiriöinen on valmis mihin tahansa, oman maineensakin kustannuksella, jos se vain palvelee toisen alas painamiseksi. Jussi oli moneen kertaan näkymättömällä tavalla hakannut vaimoaan, joka

loppuvaiheessa ei edes pyrkinyt vastustamaan. Jussia ärsytti itse asiassa kaikki. Jos Liisa ei puolustautunut, vaan ikään kuin käpertyi kuoreensa nimimerkillä: tee minulle mitä teet, en jaksa enää välittää, oli Jussi ehkä suurimman raivon vallassa. Hän ei voinut sietää tuollaista avuttomuutta ja välinpitämättömyyttä, koska se riisui häntä aseista. ”Millainen ihminen sinä oikein olet, kun et suutu ja anna takaisin!?” oli mies usein huutanut, tietoisena fyysisestä ylivoimastaan.

Suo siellä, vetelä täällä, totesi varmaankin suurin osa uhreista. Oli aivan saman tekevää, miten asennoitui, mitä teki, lopputulos oli aina tappiollinen uhrille. Pakoajatus oli normaalin järjen sanelema, ja siitä varmaankin jokainen haaveili. Vanha neuvo jo kuului, että jos toinen alkaa raivota, on parasta lähteä lenkille. Sitä varmaankin moni oli kokeillut todeten, että joskus se onnistui, joskus ei, kun kiusaaja asettui oven eteen tai roikkui vyötäröllä, tai jaloissa, tai jopa istui päällä. Ja jos luonnehäiriöisen uhrin olisivat halunneet toteuttaa lenkkiajatusta jokaisessa ristiriitatilanteessa, eivät he olisi muuta ehtineet tekemäänkään!

Muutaman kerran oli Jussi saanut raivokohtauksensa keittiössä, vaimon ollessa ruokaa laittamassa. Tällöin oli paljastunut yksi luonnehäiriöisyyden piirre, mistä moni ei ole tietoinen. Jussin jo muutaman kerran läimäytettyä vaimoansa kämmenellä, oli tämä tönäissyt miestä sellaisella voimalla, että tämä oli kaatunut lattialle. Liisa oli istunut Jussin päälle nyt itse huutaen ja kirkuen: ”Sinä ...tanan nulkki, sinä...” Liisa pystyi tuskin puhumaan ja sydän oli pakahtua. Kädessä oleva veitsi oli automaattisesti siirtynyt Jussin kaulalle. ”Sinä olet aina hokenut, että jonakin päivänä minä sinut tapan, ja nyt se hetki on tullut!” Liisa oli täysin vakuuttunut siitä, että Jussi ajoittain tosissaan toivoi hänen tappavan hänet, voidakseen sitten nauttia siitä, että vaimo istuu vankilassa taposta, mahdollisesti elinkautista. Mutta toisaalta tässä näkyi mitä selvimmin Jussin persoonallisuuden osittainen lapsen asteelle jääminen. Hän uhosi todellakin kuin jokin pieni poikanen, ajoittain kuin kolmevuotias.

Mutta nyt Liisa näki toisen puolen tässä uhmakkaassa lapsessa, joka nyt kerrankin oli aivan konkreettisesti alakynnessä terävän keittiöveitsen ollessa kaulalla. Muuten niin uhmakas ja aina sanavalmis, itsetietoinen herrakansan edustaja, oli kadonnut jonnekin, ja tilalla oli todellisessa kuolemanpelossa oleva pieni ihminen. Kauhu kuvastui Jussin kasvoista ja uskomattoman surkea ääni tunkeutui kurkusta: ”Älä, älä, älä...” Mies ei uskaltanut edes sanoa, mitä Liisan ei tullut tehdä.

Tämä tilanne oli toistunut muutaman kerran. Sen johdosta Liisa oli alkanut pelätä kaksinkertaisesti. Aikaisemmin hän oli pelännyt vain miehen uhkauksia pahoinpidellä hänet todella invalidiksi, tai jopa tappaa hänet. Nyt

hän pelkäsi jo sitäkin, mitä itse äärimmäisyyteen ahdistettuna tekisi!

Heidän yksi asuntonsa oli neljännessä kerroksessa, talon päädyssä. Heillä oli suuri parveke, jolla he viettivät paljon aikaansa. Liisalla oli kalvava pelko siitä, että hän jonakin päivänä tekisi miehellensä sen, mitä tämä oli uhkaillut. Tönäisisi tämän alas parvekkeelta, kun tämä ilkosillaan kurkkisi kerrosta alempana aurinkoa ottavaa vamppia.

Jussi piti jossakin määrin siitä, jopa vaatikin, että vaimo meikkasi ja kotona pukeutui minihameeseen ja mustiin sukkiin, etenkin niinä päivinä kun oli tarkoitus hiukan lemmiskellä. Mutta kaikkeen kyllästyy, tottuu, ja niinpä vähitellen vaihtelua oli vaikea keksiä. Jossakin vaiheessa, ihmetellen Jussin häneen kohdistavaa vihaa, alkoi outo kalvava tunne vaivata häntä. Jussi oli kyllä kiinnostunut hänestä, mutta mitä se todellisuudessa oli? Aikansa tutkailtuaan ja päänsä puhki mietittyään hän tuli siihen ainoaan mahdolliseen loppupäätelmään, mihin moni kaltaisensakin tulee: ”Minä olen merkityksellinen ainoastaan rakastajattarena, kapinallisena sellaisena, ja ruuan laittajana...” Liisa tuli todella surulliseksi, sillä hän tajusi näilläkin osa-alueilla olevansa vailla kaikkea ihmisyyttä ja inhimillistä kohtelua.

Liisa sai osallistua joihinkin juhliin, missä miehensä kävi, ennen kaikkea työnsä johdosta. Jussi oli melko pidättyväinen, etenkin kun alaisia oli niin paljon lähettyvillä, mutta kaikkiin näyttävämpiin naisiin hän ei voinut olla kohdistamatta mielenkiintoansa, hillitysti tietysti. Liisa oli jo tottunut kaikkeen, eikä odottanutkaan muuta. Mutta kun Jussi juopui, kohtuullisesti tietysti, ei hän johtajan pöydässä voinut hakkailla sen paremmin firman kuin ei vieraitakaan naisia. Mutta Liisaa alkoi kummeksuttaa se, koska lie ensimmäistä kertaa, että huppelissa miehen käsi usein lepäsi käsittämättömän kauan viereisen mieskumppanin polvella tai käsivarrella. Herttinen sentään, mitä se Jussi oikein...

Liisa ei pitänyt miestänsä homona, ei missään nimessä. Mutta jos mies siinä määrin vihasi vaimoansa, vaikka makasikin tämän kanssa, niin... Liisa ei tiennyt oikein mitä uskaltaisi ajatella. Jussi tulisi lopun elämää olemaan arvoitus vaimolle, sillä kaksikymmentäkään vuotta ei ollut tuonut todellista valoa sille, mitä miehen mielessä liikkui. Ei, tämä oli täysi arvoitus alusta loppuun asti! Mutta Jonnan näyttäessä Liisalle joitakin mieheltä kähveltämänsä valokuvakansion nuoruuden kuvia, katsoi kumpikin pitkään toisiansa päätänsä pudistellen. Tässä oli kummallakin jälleen jotakin yhteistä.

Jonnan mies oli halunnut seksiä, joskus tolkuttomastikin. Mutta siinä missä Jussi oli nauttinut vaimonsa seksikkästä asusta ja meikkaamisesta, oli Jonnan mies ollut aivan vastakohta. Tämä ei voinut alkuunkaan sietää jonkinlaista vaimon sievistäytymistä, vaikka tämä niin kokonaisvaltaisesti

halusi olla viehättävä ja haluttava nainen. Joskus tuntui siltä, että Jonnan olisi tullut olla kaikkea muuta kuin sievä.

Albumissa mies kymmenissä kuvissa keikisteli puolialastomana milloin minkin nuoren tai vanhemman miehen kainalossa ja puristuksessa!

Oliko kysymys vain entisen elämän syntisestä ja juopuneesta menosta, sitä heikot astiat nyt pohdiskelivat uskaltamatta ääneen lausua ajatuksiansa. Jonnan mies halusi seksiä, mutta ei koskaan, ei todellakaan koskaan viipynyt niin pitkään sängyssä että vaimokin olisi saanut tyydytyksen. Ja syntiä oli kaikki itse aiheutettu hyvänolon tunne...

Jos ihminen ei todella ole oma itsensä, vaan näyttelee koko elämänsä ajan, eikö silloin ole mahdollista myöskin se, ettei tällainen persoonallisuudeltansa epämääräinen ihminen ole täysin tietoinen omasta sukupuolisuudestaan?

Liisa istui vielä järven rannalla. Auringon lämpö kasvoi kasvamistaan, ja pienet kalat saivat veden pinnan väreilemään. Linnunlaulu kaikui metsiköstä ja hetkeksi hän unohti kaiken surullisen. Hän oli ollut, ja olisi vielä pitkän aikaa oleva ajattelemisen mestari. Hän ajatteli ja ajatteli, pohti pohtimistaan. Hänellä oli omia huolia, omia selvitettäviä asioita. Terapeutti oli kehottanut kerta toisensa perään keskittymään vain omaan elämäänsä. Se varmaankin oli kirjoista ja kokemuksesta opittua viisautta, mutta jotenkin se Liisan mielestä ei sopinut häneen. Hän oli pari kymmentä vuotta luullut olevansa ainoa, joka koki tällaista. Melkein koko ajan hän oli uskonut olevansa henkisesti sairas, sitä kun niin ankaralla kädellä oli paukutettu hänen päähänsä.

Kun Liisa nyt tajusi, ettei hän ollut missään suhteessa ainoa, ei ollutkaan hullu, saati edes mielenvikainen, tunsikin hän valtavaa helpotusta. Tavallaan Jonnan kanssa keskusteleminen oli ajoittain tuntunut pahalta asialta hänen itsensä kannalta, mutta kun näin paljon aikaa oli kulunut ja oma mieli oli löytänyt siinäkin määrin tasapainoa, koki hän jokaisen tapaamisen tai puhelinkeskustelun kohtalotoverinsa kanssa vahvistavan häntä itseänsä. Terapeutti ei voinut ymmärtää tätä, koska kaikki soti perinteisiä oppikäsityksiä vastaan.

Rahat eivät olleet tiukalla ainoastaan Liisalla, vaan koko yhteiskunta muutamia kuntia lukuun ottamatta huokaili taloudellisissa vaikeuksissa. Terapiaa ja henkistä apua ei riittänyt läheskään kaikille tarpeessa oleville. Niinpä Liisankin toipumisen myötä käynnit olivat harvenneet. Hän arvosti sitä, että saattoi puhua asioitansa ammattilaiselle, mutta jollakin tavoin hän ei tarpeellisessa määrin osannut arvostaa näitä käyntejä. Toki hän koki tapaavansa ihmisen, mutta vaikka tämä kuinka yritti olla ihminen ihmiselle,

ei ammattilaisen leimaa saanut katoamaan kovinkaan ponnistuksin. Ymmärrettäväähän se oli, sillä kuka jaksaisi tai pystyisi itseään uuvuttamatta paneutumaan vuodesta toiseen muiden ihmisten asioihin? Siksi eri ammattilaiset olivat valinneet sellaisen lähestymistavan tai roolin, jonka avulla uskoivat selviävänsä työstä.

Terapeutinkin on ihminen, ei sen kummempi olento kuin kaikki muutaan. Tämä oli ikävä kyllä unohdettu hyvää tarkoittavalla oppineisuudella, joka korosti kirjatioutta. Kirjoja varmaankin oli jo aivan liikaa, eikä esim. luonnehäiriöisen uhria suurestikaan auttanut jokin tilastotieto tai selvitys siitä, miten luonnehäiriö syntyy ja miten se kehittyy, voiko sitä ehkäistä tai voidaanko sitä vastaan toimia. Liisa tiesi kokemuksesta, ettei mikään hänen tekemisensä, puhumisensa, asennoitumisensa tai... ei kerta kaikkiaan mikään muu kuin pakeneminen, olisi tuonut pysyvää muutosta.

Tässä juuri olikin kaiken kauhistuttavuus. Pettymys pettymyksen jälkeen, sillä kaikki ystävät, tuttavat, sukulaiset, etenkin Jussin puolelta olivat sanattomasti tai puhetulvan säestyksellä yrittäneet vakuuttaa, ettei kenelläkään todellisuudessa mene hyvin, onhan aika sellainen ja tällainen, vaikeuksia kaikkialla. Ja menihän Jussillakin niin hyvin, kasvot loistivat tyytyväisyyttä ja onnellisuutta, rahaa riitti niin ulkomaan matkoihin kuin harrastuksiinkin. Mies oli lahjakas ja soitti orkesterissakin, kaikki pitivät hänestä, jopa kaikki firman naisetkin olivat kilvan täyttämässä tämän toiveita. ”Kyllä meidän Jussi on todella hyvä poika, lapsenakin...” Tähän Liisa aivan pakolla taas pysäytti ajatuksensa. Jälleen kerran hän oli ajautunut tälle raiteelle.

Jussin vanhemmat vakuuttivat poikansa erinomaisuutta ja olivat ylpeitä tästä. Kun se vaimo vain ymmärtäisi enemmän arvostaa näin menestyksestä miestä, joka suorastaan sai firman kukoistamaan! Liisaa yökötti.

Vedessä kävi kova kohahdus ja kalaparvi pakeni henkensä hädässä. Iso hauki oli käynyt aterialla ja ajoi nyt takaa uutta suupalaa. Niin, suupala oli Liisakin ollut.

Läheiselle kalliolle tuli istumaan nuoripari. Mies puristi naista sellaisella voimalla että tämä välillä päästi pienen valituksen. Ja nyt ne suutelivat...

Liisan valtasi nyt varmaankin kaikkein tuskallisin ajatus, mitä hän aivan tietoisesti pyrki pakenemaan. Hänellä oli ollut mies, lapsi, perhe siis. Hänellä oli ollut elämä suhteellisen varakkaisissa olosuhteissa, mutta siitä huolimatta hän koki jääneensä ilman elämää — parin vuosikymmenen ajan.

Suudelma ei loppunut ollenkaan, ja vaikka ei olisi tahtonut sitä, Liisan katse viipyi tuossa parissa. Hänkin oli istunut kalliolla, Jussi oli suudellut

häntä, pitänyt kainalossansa. Pari kuukautta oli tuntunut todella hyvältä, onnelliselta. Mutta sitten oli tapahtunut jotakin, mitä Liisakaan ei vielä pystynyt määrittelemään. Naimisiin menon jälkeen mies oli heti muuttunut aivan toisenlaiseksi.

Heidän elämässään ei ollut tapahtunut mitään konkreettisesti määriteltävää. Huomiota herättävintä oli kai vain se, että siihen aikaan energisen ja elämänhaluisen Liisan esittäessä omia ajatuksiansa ja toiveitansa, oli hän huomannut miehen kuin jäykistyvän.

Oli sovittu mentävän vaimon vanhempien luokse ja kaikki järjestelyt oli tehty, kun Jussin työtoverit ilmoittivat lähtevänsä Kotkan saaristoon purjehtimaan. Jussi oli jo pakannut kaikki tavarat autoon, ja nyt hän heitti pihalle Liisan laukut. Sen suuremmitta selityksittä auton perävalot katosivat pensasaidan taakse. Liisa katseli perään käsittämättä yhtään mitään. Tällaista hän ei ollut kuvitellutkaan olevan.

Ennen niin huomaavainen mies oli... niin, hän oli tähän asti huomannut Liisan muulloinkin kuin sängyssä... niin, kaksi kuukautta, ja kaikki mielenkiinto vaimon toiveiden täyttämiseen oli kadonnut.

Jussin itsekkyyks tuli siis esiin jo näin varhaisessa vaiheessa. Jos Jussi oli väsynyt, Liisa ajoi. Jos Liisa oli väsynyt... Liisa ajoi. Jos Jussi ei jaksanut pinota ajotien täyttävää takkapuukuormaa, Liisa kantoi niin kauan kuin jaksoi; ilta jo pimeni, kun tie oli vapaa ja Jussi puutarhakeinussa leväytyään astui autoon ja ajoi biljardikerholle.

Niin, Liisan piti sanoa, että kaikkein raskainta oli se, että lyhyinä hetkinä Jussi oli maailman suloisin mies, niin että vaimo uskoi tuhanteen ja kymmeneentuhanteen kertaan kaiken voivan sittenkin muuttua paremmaksi. Eihän Jussi aina voinut olla väsynyt, eihän Jussi loppuelämäänsä voinut olla niin hermostunut kotona, kun työpaikallaankin oli niin energinen ja hyväntuulinen! Liisa-raukka, hän uskoi ja kuvitteli joskus pääsevänsä osalliseksi siitä Jussista, mistä kaikki työtoverit ja tuttavat nauttivat. Vasta pari vuotta sitten hän oli tajunnut odottaneensa kuuta taivaalta. Mikään ei ollut muuttunut, mikään ei ollut muuttunut paremmaksi. Liisa oli muuttunut, laihtunut, sairastunut, väsynyt, kadottanut oman identiteettinsä, eikä kukaan huomannut sitä!

Nuoripari jatkoi suuteluaan. Liisa ei ikinä enää menisi naimisiin tai alkaisi seurustelua, niin pettynyt hän oli ihmisiin, etenkin miehiin. Hän ei enää voinut luottaa keneenkään, ja vaikka ilmaantuisi joku, joka haluaisi tutustua häneen... ei, hän ei halunnut enää mitään sellaista. Niin sanoi Jonna, niin sanoi... kyllä, niin sanoi jokainen uhri!

Ihminen jaksaa tietyn määrän pettymyksiä, onnettomuuksia, katastrofejakin, mutta sitten tulee seis. Ehdoton seis. Näin oli varmaankin

hyvä ajatella, ainakin tässä vaiheessa. Näin rikkinäinen ihminen ei osaa puolustautua, ei osaa pitää puoliaan. Oli pakko kuntoutua ensin, löytää se kadonnut minänsä, oma itsensä. Ensi alkuun oli tuntunut valtavan hyvältä olla omissa oloissaan, ajatella vain itseään, omia ajatuksiaan.

Mutta kun jo nyt näin paljon aikaa oli kulunut, ja joutui katselemaan sellaista mitä tuolla kalliolla tapahtui... sanoi suu sitten mitä tahansa, jokin sydämessä puhui jotakin aivan muuta. Hän oli nähnyt sen, mitä elämän ei missään tapauksessa tule olla, hän oli kuluttanut itsensä täyttäen toisen tarpeita ja toiveita... sydän itki yksinäisyyttään! Sydän oli itkenyt kaikkina noina vuosina yksinäisyyttään ihmisseurassa, nyt se itki yksinäisyyttään yksinäisyydessä!

Ei varmaankaan ollut hyvä ajatus nyt enää paeta tätä tunnetta, ja sen kieltäminen varmaankin johtaisi jonkinlaiseen takapakkiin tervehtymisessä. Hänhän aivan suoranaisesti valehteli itselleen, jopa terapeutinkin kehotuksesta. Tai ehkä se oli ollut tarpeen joskus aikaisemmin, kun tunteet olivat olleet liian sekaisin. Nyt hänen oli pakko myöntää itselleen, että hänen salaisin toivonsa, tarpeensa, pakkonsa... jokin hänen sisimmässänään huusi sydäntäsärkevällä tavalla rakkauden puutetta.

Hän oli kokenut kaiken vääristyneellä tavalla, rikkovalla tavalla. Täytyihän totuuden nimessä olla olemassa jotakin todellistakin. Miksi hän nyt ylipäättänsä kamppaili kaikkien näiden asioiden kanssa, selvitti menneisyyttään, jos tulevaisuudessa ei olisi mitään parempaa? Elämä on elämä, ja elämisen arvoinen yksinkin. Mutta keräten nyt jotakin hyvää, pala palalta sieltä missä sen saattoi löytää, hänen tervehtyvä sielunsa päivästä päivään kaipasi todellista ystävyyttä, rakkautta, lämpöä, jotakin sellaista, mistä ei tarvitse maksaa — maksaa siinä määrin kuin hän oli itseänsä kuiviin vuodattanut. Ajoittain hän oli tuntenut olevansa kuin vain kuiva nahka, jossa ei ole mitään sisällä.

Kaikesta ei todellakaan tarvitse maksaa, kaikki on maksettu. Sen hän oli lukenut Paul Tournierin kirjasta ”Ihmisen syyllisyydestä”. Jumala on maksanut kaiken, ja siksi ihmisenkin tulisi luottaa siihen hintaan, jolla hänet on ostettu. Kaikki pahuus kasvoi kasvamistaan, ja jos hän nyt heittäytyisi negatiivisten ajatusten ja asenteiden varaan, ei hän jaksaisi elää.

Mihinkään ei voi luottaa, keneenkään ei voi luottaa, ja silti oli pakko olla olemassa todellista ihmisyyttä. Oliko vain niin, että hän oli etsinyt sitä väärástä paikasta? Oliko vain niin, että siinä määrin toisen manipuloimana hän oli kadottanut yhteytensä niihin virtoihin, jotka kumpuavat inhimillisyyttä ja Jumalan rakkautta, ihmistenkin kautta? Hän ei ollut noina vuosina oma itsensä, kuinka hän sitten olisi voinut löytää sellaista, mikä olisi ruokkinut oikeita asioita hänessä? Hän oli koko ajan kapinoinut, alusta

alkaen, mutta kapinalla ei ole suurtakaan voimaa, jos väkeä on niin vähän kuin yksi.

Hän ei voinut kieltää sitä, että kaiken koettuaan todella kaipasi todellista rakkautta, elämää. Tämän tunteen, kaipauksen saattoi tunkea taka-alalle jonkin aikaa, tarpeellisen aikaa. Mutta sen kieltäminen ei varmaankaan johtaisi mihinkään hyvään. Ja tämä oli se ristiriitaisin hänen kohtaamansa asia tämänhetkisessä elämässään. Ajoittain se tuntui repivän hänet kahtia.

Menneisyyttä ei voinut muuttaa, se ei voinut muuttua muuksi kuin mitä oli; se ei voinut muuttua edes siunaukseksi. Mutta sitä voi käyttää nyt jälkepäin työväliseenä, korkeakouluna, missä opitut asiat voivat tuoda suuriakin siunauksia ja hyvä asioita niin hänen kuin muidenkin elämään. Hän oli oppinut paljon, tavalla jota ei ikinä olisi valinnut, jos olisi tiennyt. Mutta nyt oltiin tässä, eikä paluuta ollut; oli vain tulevaisuus. Ei, ei, ei! Tai kyllä niinkin, mutta se missä suurin osa ihmisiä teki virheensä, oli juuri tässä. Suurin osa ihmisiä pohti menneisyyttä, pahoitteli sitä, oli tyytymätön, uskoi tulevaisuuden tuovan mukanaan jotakin parempaa, tehokkaampien suunnitelmien avulla... ja jokainen näistä ihmisistä olisi elämänsä lopussa toteava, ettei ollut elänyt sen paremmin menneisyydessä kuin tulevaisuudessakaan, koska todellisuudessa ihminen voi elää vain nykyhetkessä!

Sisimmässään olevasta tuskasta huolimatta Liisa koki itsensä onnelliseksi ihmiseksi. Kuinka monta kertaa hän olikaan kääntämäsillään autonsa vastaan tulevan rekan alle! Kuinka usein hän olikaan viinapäissään, Jussin raivotessa, avannut tämän unilääkepurkin tyhjentääkseen sen suuhunsa! Hän oli noiden vuosien aikana ollut itsetuhoisissa ajatuksissa ajoittain lähes päivittäin. Mutta nyt hän eli, istui järven rannassa ja läiskytteli jalkojaan kirkkaassa vedessä. Huomenna, tai mahdollisesti jo kotiin tultuaan, hän saattaisi vaipua jälleen kerran tietynlaiseen melankoliaan. Mutta sekin menisi ohitse, tulisi taas uusi päivä, uusi toivo.

Copyright Markku Vuori 2003